

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA
BİLGİLENDİRME GRAFİKLERİNİN
ETKİLİLİĞİNİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR
UYGULAMA ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Yaşar USLU

Kütahya – 2010

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Ana Sanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA BİLGİLENDİRME
GRAFİKLERİNİN ETKİLİLİĞİNİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ**

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Levent MERCİN

Hazırlayan:
Yaşar USLU

Kütahya – 2010

Kabul ve Onay

Yaşar USLU’NUN hazırladığı “İlköğretim Okullarında Bilgilendirme Grafiklerinin Etkililiğinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama Örneği” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2010

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Levent MERCİN (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Mahmut AYHAN		
Yrd. Doç. Dr. Selma ŞAHİN		

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim Okullarında Bilgilendirme Grafiklerinin Etkililiğinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama Örneği” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2010

Yaşar USLU

ÖZGEÇMİŞ

Yaşar USLU, 1978 tarihinde Tavşanlı Kütahya’da doğdu. 2000–2004 yılları arasında Bursa Uludağ Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim-iş Öğretmenliği Bölümü Grafik Ana Sanat Dalından mezun oldu.

2004 Yılında özel bir okulda öğretmenliğe başladı. Yurt içinde çeşitli kişisel, karma sergi ve resim, karikatür, grafik tasarım yarışmalarına katıldı. Halen, özel bir kurumda öğretmenliğe devam etmektedir.

ÖZET

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA BİLGİLENDİRME GRAFİKLERİNİN ETKİLİLİĞİNİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ

USLU, Yaşar

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Levent MERCİN
Eylül, 2010, 111 sayfa

Bu araştırmanın amacı, İlköğretim okullarındaki bilgilendirme grafiklerinin etkililiğini öğrenci görüşlerine göre değerlendirmektir. Araştırmada betimsel tarama yöntemlerinden nicel tekniklerden yararlanılmıştır.

Sosyal bir varlık olan insan, çevresiyle iç içedir. İnsan duygu ve düşüncesini, dil anlatımının yanında, değişik iletişim araçlarıyla özellikle de görsel iletişim tasarımı araçlarıyla sağlamaktadır. İnsan, çevresindeki bilgilendirme grafikleri sayesinde bilgiye ulaşmakta ve hayatını kolaylaştıracak yönlendirmeye sahip olmaktadır.

İlköğretim okullarındaki bilgilendirme grafiklerinin etkililiğini öğrenci görüşlerine göre değerlendiren bu araştırmada, bilgilendirme grafiklerinde kullanılan renkler bakımından 75. Yıl Mükerrerem-Ali Kayan İlköğretim Okulunda okuyan öğrenciler mavi rengi tercih ederken Özel Çorlu Zafer İlköğretim okulunda okuyan öğrenciler mor, pembe ve yeşil renkleri tercih ettikleri; bilgilendirme grafikleri hazırlanırken devlet okulundaki öğrenciler bizim de katkımız olsun derken, özel okuldaki öğrenciler katkılarının olmasına gerek duymadıkları; mevsim bilgilendirme grafiklerinin tercihinde ise, her iki okul öğrencilerinin araştırmacı tarafından tasarlanan mevsim panosunu tercih ettikleri görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre, İlköğretim okullarında, bilgilendirme grafikleri hazırlanırken, öğrencilerin de fikirlerine başvurulması; görsel ve tipografik unsurların birlikte kullanılması ve bilgilendirme grafiklerinin belirli zaman aralıklarında değiştirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Grafik Tasarım, Görsel iletişim, Bilgilendirme Grafikleri, İlköğretim okulu

ABSTRACT

ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS EFFECTIVENESS OF THE INFORMATION GRAPHICS EVALUATION AND COMMENTS BY AN APPLICATION EXAMPLE

USLU, Yaşar

Master's Thesis, Graphic Arts Department of

Supervisor : Asst. Prof. Levent MERCİN

September, 2010, 111 pages

The purpose of this study, the effectiveness of primary school students in the graphic information is evaluated according to the opinions. Technical descriptive quantitative research methods were used.

The man is a social being, is intertwined with the environment. Human thoughts and emotions, language expression as well as various communications tools, especially tools, provides visual communication design. Human, environmental graphics, thanks to the information easier to find information and guidance of his life is.

Effectiveness of information graphics in primary school students, this study evaluated according to the opinions, information graphics in terms of colors used in the 75th Year Mükerrerem-Ali Kayan Elementary School students in blue color you prefer when private Çorlu Victory Elementary school students in purple, pink and green colors of their choice, information graphics, prepares public school students in our contribution of do we, then, private school students in contributions need to be do not hear; seasons informational graphics In profile, the researchers designed by students of both schools of their choice on board were the seasons.

According to survey results, primary schools, the preparation of informational graphics, and the students to apply their ideas, and the combination of visual and typographic elements of informational graphics is proposed to be changed in a specific time interval.

Keywords: Graphic Design, Visual Communication, Information Graphics, elementary school

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1.TASARIM VE TASARIM SÜRECİ	5
1.1.1.Tasarımın Tanımı	5
1.1.2.Grafik Tasarımın Tanımı.....	6
1.2. İLETİŞİMİN TANIMI	7
1.3. GÖRSEL İLETİŞİMİN TANIMI.....	10
1.3.1.Grafik İletişim	10
1.4. GÖRSEL İLETİŞİM ELEMANLARI.....	11
1.4.1. İşaret Tanımı	11
1.4.2.Simgeler Tanımı	12
1.4.3. Sembol Tanımı	15
1.4.4. Piktogram Tanımı	16
1.5. PİKTOGRAM VE SEMBOLLERİN İNSAN YAŞAMINDAKİ ETKİSİ	19

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİMDE TASARIM

2.1. İLKÖĞRETİMDE TASARIM EĞİTİMİ	25
2.2. İLKÖĞRETİM ÇOCUKLARINDA GÖRSEL GELİŞİM EVRELERİ	28
2.2.1. Karalama Dönemi (2-4 Yaş Arası- Öz anlatımın ilk aşamaları).....	29
2.2.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş arası-ilk benzetme çabaları).....	30
2.2.3. Şematik Dönem (7-9 Yaş arası-Belirli bir biçimin geliştirilmesi).....	31
2.2.4. Gerçeklik Dönemi (9-11 Yaş arası- Gerçeğe özentisi ve başkaldırma dönemi)	32
2.2.5. Mantık Dönemi (11-13 Yaş arası-Doğalcılık)	33
2.3. İLKÖĞRETİM ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARDA GÖRSEL ALGI.....	34
2.4. İLKÖĞRETİM ÇOCUKLARINDA GÖRSEL DÜŞÜNCE	37
2.5. BAKMAK, GÖRMEK VE GÖRME BİÇİMLERİ	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİLENDİRME TASARIMI

3.1. BİLGİLENDİRME TASARIMI TANIMI	42
3.1.1 Okullarda Bilgilendirme Grafikleri (Tabelalar)	44
3.2. BİLGİNİN TASARLANMASI, GÖRSELLEŞTİRİLMESİ.....	46
3.3. GÖRSEL BİLDİRİŞİM.....	47
3.4. NESNELERİN, BİÇİMLERİN GÖRÜNÜRLÜĞÜ	48
3.5. BİLGİNİN MEKÂNSAL ALANLARDA GÖRÜNÜRLÜĞÜ.....	50
3.6. BULGULAR VE YORUM.....	53
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	89
DİZİN	93

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1. Öğrencilerin “okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgilendirme grafiklerinin sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	53
Tablo 3.1.1. Öğrencilerin “Okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	54
Tablo 3.1.2. Öğrencilerin “Okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	54
Tablo 3.2. Öğrencilerin “Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	55
Tablo 3.2.1. Öğrencilerin “Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	55
Tablo 3.2.2. Öğrencilerin “Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.	56
Tablo 3.3. Öğrencilerin “Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	56
Tablo 3.3.1. Öğrencilerin “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	57
Tablo 3.3.2. Öğrencilerin “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Crosstabs Tablosu..	58
Tablo 3.4. Öğrencilerin “Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı ?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	58
Tablo 3.4.1. Öğrencilerin “ Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı ?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Crosstabs Tablosu.....	59
Tablo 3.4.2. Öğrencilerin “ Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı ?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	59

Tablo 3.5. Öğrencilerin “Şube isminin konum itibariyle nerede yazılı olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	60
Tablo 3.5.1. Öğrencilerin “Şube isminin konum itibariyle nerede yazılı olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	61
Tablo 3.5.2. Öğrencilerin “Şube isminin konum itibariyle nerede yazılı olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	61
Tablo 3.6. Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	62
Tablo 3.6.1. Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	63
Tablo 3.6.2. Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	63
Tablo 3.7. Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	64
Tablo 3.7.1. Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	65
Tablo 3.7.2. Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	65
Tablo 3.8. Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	66
Tablo 3.8.1. Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	67

Tablo 3.8.2. Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	67
Tablo 3.9. Öğrencilerin “Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	68
Tablo 3.9.1. Öğrencilerin “Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	68
Tablo 3.9.2. Öğrencilerin “Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	69
Tablo 3.10. Öğrencilerin “Uygulama sınıflarının (laboratuvar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	70
Tablo 3.10.1. Öğrencilerin “Uygulama sınıflarının (laboratuvar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Crosstabs Tablosu	71
Tablo 3.10.2. Öğrencilerin “Uygulama sınıflarını (Resim atölyesi, bilgisayar ve fen laboratuvarı) gösteren levhaların anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	71
Tablo 3.11. Öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	72
Tablo 3.11.1. Öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	73
Tablo 3.11.2. Öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	73

Tablo 3.12. Öğrencilerin “Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	74
Tablo 3.12.1. Öğrencilerin “Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Crosstabs Tablosu.....	74
Tablo 3.12.2. Öğrencilerin “Okulunuzdaki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) adet veya sayı olarak yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	75
Tablo 3.13. Öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	76
Tablo 3.13.1. Öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	76
Tablo 3.13.2. Öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	77
Tablo 3.14. Öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	77
Tablo 3.14.1. Öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	78
Tablo 3.14.2. Öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.	78
Tablo 3.15. Öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	79

Tablo 3.15.1. Öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	80
Tablo 3.15.2. Öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarda, hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.	80
Tablo 3.16. Öğrencilerin “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz ?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	81
Tablo 3.16.1. Öğrencilerin “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz ?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.....	82
Tablo 3.16.2. Öğrencilerin “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: İletişim Süreci	9
Şekil 1.2: Yazı ve Sembollerle İletişim	12
Şekil 1.3: Kuş, İnek, Yumruk işareti	14
Şekil 1.4: Coco cola logosu	14
Şekil 2.5: Farklı Piktogram Örnekleri	17
Şekil 1.6: İşaretler ve Yaşam İçindeki Örnekler.....	21
Şekil 1.7: Evensel İletişimde İşaret Örnekleri	22
Şekil 2.1: Estetik Algı.....	35

KISALTMALAR LİSTESİ

<u>Kısaltma</u>	<u>Açıklama</u>
OÖSE	:Orta Öğretim Sanat Eğitimi
ÖKK	:Öğretmen Kılavuz Kitabı
IBM	:International Business Machines (Uluslararası İş Makineleri)
ABC	:American Broadcasting Company (Amerikan Yayıncılık Firması)
MEGEP	:Mesleki ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
ICOGRADA	:The International Council of Graphic Design Associations (Uluslararası Grafik Tasarım Birliği)
ISOTYPE	:International System of Typographic Picture Education (Uluslararası Resim Eğitimi Tipografik Sistem)
ISO	:International Organization for Standardization (Uluslararası Standartları Birliği)
ÖED	:Öğretmen Eğitim Dizisi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
IIID	:International Institute for Information Design (Uluslararası Bilgilendirme Tasarım Birliği)

TEZ METNİ

GİRİŞ

Problem Durumu

İnsanoğlu ilkçağlardan beri temel ihtiyaçlarını gidermek için farklı yöntemler uygulamıştır. İletişim kurmak için gerçekleştirdikleri uygulamalar bunlardan biridir. İnsanların mağara duvarlarına yaptıkları resimlerle kurmak istedikleri görsel iletişim, iletişimin ilk örnekleri sayılabilir. Ayrıca bu resimler, onların dönemleri hakkında bilgi de vermektedir.

İnsanlar barınmak, giyinmek ve yemek gibi temel ihtiyaçları yanında iletişim kurarak, sosyal ihtiyaçlarını karşılayıp hayatını devam ettirmekte ve yaşamını kolaylaştırıp yönlendirmektedir. Bu gerçeklik yüzyıllar boyunca şekil değiştirerek gelişmiş ve kullanılmıştır. Bilginin görsel olarak sunumu, ülkelere göre bilgi ve teknolojik yardımlarla geliştirilerek artmakta ve devam etmektedir. Görsel iletişim ve tasarım artık hayatın her alanına girmiş ve çok büyük bir sektör haline gelmiştir. Özellikle son dönemdeki gelişmeler (özellikle mobilya, tekstil, reklam vb. alanlarda), “tasarım” kavramını vazgeçilmezler arasına sokmuştur.

Tasarım, sadece mobilya tasarımı vb. gibi alanlar için geçerli değildir. O insanların yaşadıkları sosyal alanlardaki ihtiyaçları gidermek için de önemlidir. Örneğin bunlardan biri okullardaki bilgilendirme grafikleridir. Bilgilendirme grafikleri, ilköğretim okullarındaki piktogramlar ve yönlendirme levhalarından oluşur. Ancak bu grafiklerin biçimleri, büyüklükleri, renkleri, kullanıldıkları yerlerin konumu, iletişim için önemli bir unsur olarak kabul edilir. Bu çalışma, yukarıda ifade edilen gerekçelerden hareketle, görsel bilgilendirmenin sosyal temeline inmenin ve bilgilendirme grafiklerinin ilköğretim okulları boyutunda etkililiğini araştırıp sonuçlara göre değerlendirmek ve mevcut bilgilendirme grafiklerine yönelik alternatif tasarımlar yapmak bir ihtiyaç görüldüğü için gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

İlköğretim okullarında bilgilendirme grafiklerinin etkililiğini öğrenci görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki soruların yanıtları da aranmıştır.

1-İlköğretim okullarındaki bilgilendirme grafikleri öğrenci görüşlerine göre nasıldır?

2-Araştırmacı tarafından hazırlanan uygulama örnekleri öğrenci görüşlerine göre nasıldır?

3-İlköğretim okullarındaki bilgilendirme grafiklerine ilişkin öğrenci görüşleri ile araştırmacının tasarladığı bilgilendirme grafiklerine ilişkin görüşler arasında anlamlı fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, ilköğretim okullarında bulunan bilgilendirme grafiklerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçlara göre öneriler geliştirilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca mevcut bilgilendirme grafiklerine alternatif tasarımlar ortaya koyması bakımından da önemlidir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada veri toplama aracına öğrenciler içtenlikle yanıt vermişlerdir.

Veri toplama aracı soruları araştırmacının amacını ve alt amaçlarını ölçmeye yeterlidir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada betimsel tarama modellerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmacı tarafından uzman kanılarına göre anket formu oluşturulmuş ve uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Tekirdağ Çorlu ilçesi ilköğretim okulları, örneklemi ise, 75.yıl Mükerrerem-Ali Kayan İ.Ö.O ve Özel Çorlu Zafer İ.Ö.O öğrencilerinden 812 kişi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın belirlenen amaca ulaşması için gerekli olan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman kanılarına göre son hali gerçekleştirilen anket formu ile toplanmıştır. Anket, 16 sorudan oluşmuş ve toplam 812 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan İlköğretim öğrencilerinin “İlköğretim okullarında bilgilendirme grafiklerinin etkililiğinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi ve bir uygulama örneği” adlı ankete verdikleri cevaplar analiz edilmeden önce normal dağılım ile sınanmıştır. Excel 2007 programında frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Verilerin dağılımı Crosstabs tablosunda hazırlanıp gösterilmiştir. Verilerin analizinde yüzde ve frekans, cinsiyete ve okula dayalı olarak görüşleri, bağımsız gruplar içinde analizleri yapıp yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1.TASARIM VE TASARIM SÜRECİ

1.1.1.Tasarımın Tanımı

Tasarım, günümüzde oldukça sık kullanılan, etkileyici bir sözcüktür. Ama ne anlama geldiği konusunda farklı tanımlar vardır. Tasarlama eylemi, oluşturulacak yapının organizasyonu ile ilgili her türlü faaliyeti içine almaktadır. Başka bir deyimle; tasarım belirli bir amaç gözetken yaratıcı bir eylemdir. Tasarım, çok kesin ama aynı zamanda da karmaşık bir yapıya sahiptir (Becer, 2006:32).

Tasarım, insanoğlu var olduğundan beri gündemdedir ve yaşamının bir parçası haline gelmiştir. İnsan ihtiyaç duyduğu her şeyi beyinde olgunlaştırarak tasarıma dönüştürüp hayat standardını yükseltmiştir. Tasarım çabasına girerken bunları bazen duygularıyla bazen bilimsel çabalarıyla oluşturmuştur. Aslında dil de bir tasarım aracı değil midir? Beyinde tasarlanan sözcüklerin ardı ardına sıralanıp cümle haline getirilmesi, daha sonra paragraf ve sayfalara dökülmesi, söz tasarımlarının bir bütünüdür. 1950 yılından sonra büyük aşama kaydeden tasarım, başlangıçta sadece sanat eğitimi veren kurumlarda ana ders iken, bilim ve teknolojiadaki gelişmelere paralel olarak büyük bir değişim geçirmiş ve sanatın dışında her disiplindeki eğilime aynı derecede hitap eder duruma gelmiştir (Tepecik, 2002:27-28).

Bir başka ifade ile tasarım, ilk insanın ortaya çıktığı günden günümüze değin, insanla var olmuş bir kavramdır. Tasarım aslında bir düzenleme olarak kabul edilir ve var olan parçaların başka bir amaç için tekrar oluşturulmasıdır denilebilir. Tasarım, bütünü oluşturan parçaların uyumlu bir organizasyonudur. Her sanat eseri aslında bir tasarımdır (Mercin ve Alakuş, 2009:171). Çünkü eser kurgulanırken verilen çaba aslında bir tasarımdır.

Tasarım, bir sistemin ya da bir yapının herhangi bir form içinde mevcut halidir. Geniş kapsamı ile alındığında bir problem çözme aktivitesidir (Erkmen, 2001:45). Özellikle görsel olaylarla karşı karşıya kalındığında “acaba şöyle bir görsellik olsaydı veya şöyle yapılsaydı nasıl olurdu?” sorusu ile karşılaşılabilir. Eroğlu ise (2006:338) tasarımı, sanatsal araçlarla gerçeklikteki olayların ve nesnelerin dış görünüşünün yeniden üretimi olarak ifade eder. Tasarım, bir sanat yapıtını düzenleme sürecidir. Bir tasarımın düzeni sanatsal elemanlarının bütünlük ve çeşitliliğine dayanır. Bütünlük, bir sanat yapıtını uyumlu kılmak için çizgiler, şekiller, renkler gibi parçaları tekrarlamak

ilkesidir. Düzenleme sanat yapıtının bütününde bir dikkat akışı ya da hareketi sağlama yoludur (OÖSE, 1997: 54).

Yukarıdaki tanımlardan anlaşıldığı gibi, tasarım kavramı, bu alanla ilgili olan bilim insanlarına göre farklı kelimelerle tanımlansa da hemen hemen hepsinin ortak noktası tasarımın ihtiyaç duyulan bir şey için oluşturulduğudur. Ayrıca tasarım günlük yaşamda dış dünyadaki görüntülerden yararlanarak yeni bir görüntü oluşturma veya onlara yeni bir işlev kazandırma yöntemidir denilebilir.

1.1.2.Grafik Tasarımın Tanımı

Grafik, sözcük olarak Latince kökenli olup, "grafyn"dan gelmektedir. İngilizce de "Graphic", Fransızca da "Graphique" olarak yazılmaktadır. Grafik sözcüğü sanat çalışmalarında çok geniş bir kullanıma sahip olduğu için sonuna "graf" eklenen tüm alanlar grafik sanatları tanımlar. Örneğin; Fotograf, serigraf, litograf gibi. Günümüzde uluslararası anlatım biçiminde grafik sözcüğü ortak bir ifadede kullanılmaktadır, dolayısıyla tanımda tüm insanların aynı yorumu çıkaracağı biçimde netleşmiştir. Bu yorum; grafik sözcüğünün yazmak, çizmek, görüntülemek ve çoğaltmak, anlamına geldiğini ifade etmektedir.

Grafik sözcüğünün tanımı biraz daha açılacak olursa, sanatçının elinden özgün biçimlendirmeyeyle çıkan ya da özgün çoğaltmayla (baskı yöntemiyle) elde edilen eserin, bilgi iletmek, basılmak, kitle iletişim araçlarında kullanılmak amacıyla hazırlanan; çizgi, yazı, resim ve bunların düzenlemeleriyle ilgili tasarımları kapsar.

Bu tanımlardan da anlaşılabacağı gibi grafik sözcüğü bir sanat alanı içerisinde tasarlama eylemini anlatmaktadır. Grafik tasarım plastik sanatlar içerisinde yer almasına rağmen, işlevsellik açısından tüm sanat dallarından farklılıklarıyla ortaya çıkar. Soyut olmasına rağmen ekonomik özelliği söz konusudur, çoğaltıma dayalı olduğu için kitlelere daha çok hitap eder; resimle yazının birbirini destekleyecek ve tamamlayacak şekilde birlikte kullanıldığı görsel bir iletişim sanatıdır (Tepecik, 2002: 17; Eroğlu, 2006:172; Becer, 2006:33).

Grafik tasarım, bir kitle iletişim sanatıdır; yaratıcı imgeler, kavramsal ve estetik anlatımlarla toplumu etkilemeye veya bilgilendirmeye çalışır. Entelektüel bir birikim ile anlatım dili geliştiren grafik tasarımcısının, toplumla daima paylaşmak istediği bir mesajı vardır. Bu mesajı görsel iletişim dili ile topluma ulaştırır.

Grafik tasarım, içerisinde yaratılan iletişim formları, bir değerler sistemi üzerine kurulmuştur ve toplumun gereksinimlerini karşılamak, yaşam standardını estetik ölçüler içerisinde yükseltmek amacıyla hazırlanmıştır.

Grafik tasarım, insan faktörü, teknoloji, estetik gibi belirgin bir entegrasyonu gerektirir. Bu üç faktörün uyum içinde kullanılması ile görsel dilin kurulmasında grafik sanatçısı, olaylarla ilişki kurabilmek için dünyadaki tüm gelişmeleri izlemek, çok hızlı ve yenilikçi düşünmek zorundadır (Erkmen, 2001:46).

Bir görsel iletişim sistemi olan grafik tasarım, belki de tasarım ürünleri içerisinde en sık karşılaştığımız tasarım alanının başında gelmektedir. Grafik tasarım ürünlerinin, bir mesaj iletmek, bir konuyu duyurmak veya tanıtmak gibi işlevleri vardır. Bu nedenle her zaman değilse de, çoğunlukla yazı ile biçimler beraber kullanılırlar.

Grafik tasarım ürünlerinin pek çoğu bir mesaj iletmek amacıyla yaratılırlar. Bu nedenle bir grafik ürün tasarlarırken, tasarım eleman ve ilkelerini mesajı açık, anlaşılır ve amacına uygun olarak iletebilecek şekilde düzenlemek gerekmektedir. Grafik ürünlere ilgi çekicilik son derece önemlidir. İnsanların anlık bakışlarını ürün üzerine çekmek ve kısa süre içerisinde anlatılmak isteneni verebilmek gerekir (Chapman, 1992; Akt: Mercin ve Alakuş, 2009:173).

Düşünce ve endüstri ürünlerini tanıtmak ve yaymak amacıyla yapılan amblem, etiket, gazete ilanı, afiş, dergi ve kitap kapakları, kitap resimleri gibi çeşitli yayın ve endüstri grafiği çalışmaları grafik tasarım çalışmaları alanına girer. Doğrudan veya basılıp çoğaltılarak belirli bir tanıtmak ve iletişim işlemi için kullanılan resimler, yazılar, resim ve yazı kompozisyonları grafik tasarımlar olarak isimlendirilirler (Işingör vd., 1986:130).

1.2. İLETİŞİMİN TANIMI

Türk Dil Kurumunca yayınlanan Türkçe sözlüğünde (2005:286) iletişim, “duygu ve düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması” olarak tanımlanmıştır.

İletişime ilişkin tanımların sayısı iki yüze yakındır (Mutlu, 1995:168).

Dündar da (2009:8) araştırmasında birçok bilim adamının görüşleriyle, iletişimin tanımına yer vermiştir.

“Hoben, iletişimi konuşma ve sözel semboller olarak görmüş, “ düşünce ve görüşlerin sözlü olarak karşılıklı alışverişidir” biçiminde tanımlamıştır. Andesen, anlama olarak görmüş, “iletişim bizim başkalarını, başkalarının da bizi anlamalarına yarayan bir süreçtir” demiştir. Barnlud, iletişimin, etkili olabilmek, benliğini savunabilmek ve güçlü kılabilmek için belirsizliklerin azaltılması ihtiyacını giderme çabasından kaynaklandığını dile getirmektedir. Berolso ve Steiner, iletişimin bir süreç olduğunu vurgulamışlar, “sözcüklerin, resimlerin, figürlerin, vb. sembollerin kullanılarak bilgi, düşünce, duygu ve becerilerin aktarılması süreci” olarak tanımlamışlardır. Fringes, iletişimi, organizmanın bir uyarana verdiği ayrımcı bir tepki olarak; Newcomb ise gücün gösterilmesine yarayan bir mekanizma olarak görmektedir. Miller, davranış yönü ile ilgilenerek iletişimin “bir kaynağın, davranışlarını kasıtlı biçimde iletilmek üzere bir alıcıya mesajlar iletmesi” olduğunu söylemiştir.

İletişim diye tanımladığımız bu ifadeler genelde duyularımız yardımıyla meydana gelir. Bunlardan en etkili olan başlıcaları ise; Görsel ve İşitseldir.

İnsan, çevreden kendisine yansıyan mesajlara, uyarılara karşı bütün duyu organlarıyla tam bir alıcı durumundadır. Böyle olunca çevreden gelen mesajların hızı, yoğunluğu, şiddeti, nicelikleri ve etkileşim gücü oldukça önem kazanır.

İnsan varlık itibarıyla bu dünyaya aittir. Fakat dünyada varlık olarak sadece insan yoktur. İnsan çevresinde birçok unsurla-eşya-nesne vb. donatılmıştır ve bunlarla iç içedir. Bu insanın etkileşim ve iletişim içinde olduğunu gösterir. İnsan bulunduğu çevreyi anlamak ve anlatmak zorundadır. Anlama ve anlatma serüveninde ağırlıklı olarak görsel ve işitsel duyularından faydalanır ve tüm bu algı boyutu insan beyninde anlamlandırılarak sonuca ulaşır.

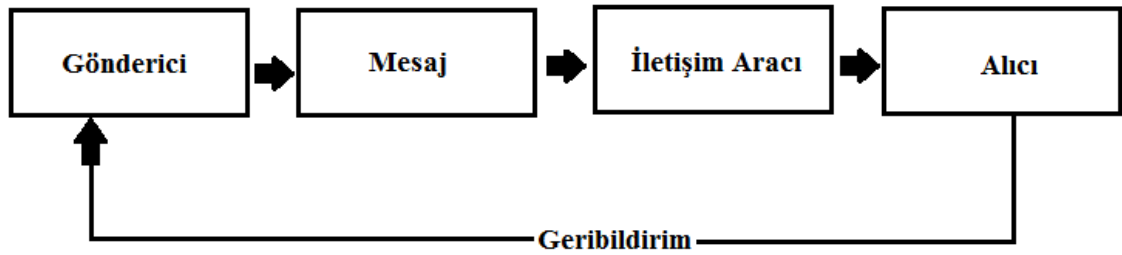
İletişim alanında ortaya çıkan bir başka konu ise iletişim sürecinin amacına uygun ve doğru gerçekleşmesi durumudur. Bu boyutun etkin ve yaratıcı şekilde kurgulanması başlı başına bir ihtisas ve sanat dalıdır. İletişim araçlarının yaygınlaşması ve kolay erişilebilir duruma gelmeleri bu dala ilginin artmasında önemli sebeplerden biri olmuştur (Uçar, 2004:16-17).

İletişim, gönderici ve alıcı olarak adlandırılan iki insana ya da insan grubu/kitlesi arasında gerçekleşen bir duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişi olarak tanımlanabilir. İletişim bir faaliyettir. Sadece konuşmanın değil, konuşma ve işitme eylemlerinin bir arada bulunduğu yerde iletişimden söz edilebilir. İletişim öğrenilen bir faaliyettir. İnsanlar salt nasıl iletişim kurulması gerektiğini öğrenmezler. İletişimin nasıl

kurulması gerektiğini öğrenmek amacıyla yine iletişimden yararlanırlar. Kitap okuma ve eğitim, buna iyi bir örnektir (Becer, 2006:11).

İletişim süreci, beş unsur ve aşamadan oluşur: gönderici, mesaj, iletişim aracı, alıcı (okuyucu/izleyici) ve mesajın alıcı tarafından algılanıp yorumlanma aşaması (geribildirim=feedback) (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: İletişim süreci

Kaynak: Becer, 2006:14

İletişimin hangi türünde olursa olsun, yukarıdaki unsur ve aşamalardan herhangi biri işlevini yerine getirmediği takdirde süreç tamamlanamaz (Becer, 2006:14).

İletişim, nitelik bakımından “yüz yüze iletişim (sözlü-sözsüz) ve yüz yüze olmayan (yazılı) iletişim” şeklinde sınıflandırılabilir. Burada konumuzla ilgili olarak, yazılı iletişim yani yüz yüze olmayan iletişim üzerinde durulmuştur. Yazılı iletişim; mektuplar, raporlar, özetler, makaleler, basın bildirileri ile el yazısı, basılı notlar ve bilgisayar ağı gibi elektronik ortamlarla gönderilen çeşitli yazıları içerir (Medya Okuryazarlığı Dersi-Ö.K.K, 2008:49).

Görsel iletişimde esas olan, mesajın nesnelere anlam yüklenerek yapılmasıdır. Yani, iletişim: Bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin vb.nin simgeler kullanılarak iletilmesidir (Medya Okuryazarlığı Dersi-Ö.K.K, 2008:155). Bu aynı zamanda sanatsal açıdan iletişime estetik kazandırma. İletişim estetiği kavramı, 1970’li yıllardan başlayarak bugünlere uzanan bir sanat koludur. Sanatçılara, medya ve kamuoyunu yönlendiren teknikler üzerine araştırma alanları sunar. Gazete, televizyon yayını, fotoğraflı röportajlar, reklam afişleri ve işaret panoları biçimini alan yapıtların ortaya çıkmasına olanak sağlar. Önemli temsilcilerinden biri LES LEVİNE’DİR (Eroğlu, 2006:189).

1.3. GÖRSEL İLETİŞİMİN TANIMI

Görme duyusu insanoğlunun en önemli duyularındandır. Çevremizdeki nesneleri, olayları, durumları önce görerek tanımlar ve anlamaya çalışırız. İnsanoğlu bu özelliğini geliştirmek için on binlerce yıl harcamıştır. Yaklaşık olarak M.Ö. 15 000’li yıllarda bize ulaşan en eski mağara resimlerini yapmış olan atalarımız, gördüklerini algılayabiliyor ve resmedebiliyordu. Bu resimlerde av sahneleri ve insanoğlunun varlık sembolü olarak el resimleri vardı. Bu resimler, imgelerin insan üzerinde etkisine ilişkin şekil çizilerek yapılmış ilk görsel iletişim örnekleridir.

Lascaux mağarasındaki çizimlerin sanatın ilk örnekleri olup planladığı konusu tartışılabilir, ancak görsel iletişimin ilk örnekleri olduğu kesindir. Görsel iletişim şeklinde oluşturulmuş mesajların işitsel iletişimden belirgin bir farkı ise, kalıcılığı ve dolaylı olarak farklı zamanlarda etkinliğini sürdürebilmesidir. Bu önemli fark görsel iletişimin kalıcılığını ve belge niteliğinde kullanılmasını öne çıkarmıştır. Bir görselle çok şeyin anlatılması prensibi geçmişten günümüze anlatıla gelmiştir.

Çevresinde gözlemlediği nesneleri görselleştiren, onları yorumlayan insanoğlu, hayal gücünün de yardımıyla farklı bir boyut keşfetmiş, hatta kimi zaman görmediklerini, görünemeyen soyut kavramları da görselleştirerek yeni sanat türleri yaratmıştır. Hiç kuşkusuz bugün “resim” dediğinde bir sanat dalı aklımıza gelse de, bundan 17000 yıl önce bu güçlü iletişim, mesaj ve dışavurum aracı olarak kullanılmaktaydı (Uçar, 2004:17-19).

1.3.1.Grafik İletişim

Grafik, görsel olarak algılanan şeylerle, yani görüntülerle ilgili bir kavramdır. İletişim ise her türlü bilginin insanlar arasındaki alışverişidir. Bu durumda grafik iletişim, görüntülerden oluşan bilgilerin değiş tokuşu olarak tanımlanabilir. Bu bilgi değiş tokuşu, insanları diğer canlılardan ayıran en önemli farklılıklardan birisidir.

Gelişmiş ya da gelişmekte olan toplumlarda grafik imgeler önemli ve sürekli bir yere sahiptirler. Yazılar, resimler ve fotoğraflar başlıca grafik iletişim araçlarıdır. Bir mesajın açık, ekonomik ve estetik bir yol’a iletilmesi, grafik iletişimin başlıca amacı ve başarı kriteridir. Grafik iletişimin ekonomik olması demek; mümkün olan en az sayıda görsel imgelerin, mümkün olan en yüksek sayıda bilgiyi aktarabilmesi demektir. Kısaca, az sayıda görselin çok bilgiyi ifade etmesidir. Daha özlü bir ifadeyle; modern

insanın bütün hayati etkinlikleri, grafik imgelerle iletişim kurabilme yeteneklerine bağlıdır (Becer, 2006:28-29).

1.4. GÖRSEL İLETİŞİM ELEMANLARI

1.4.1. İşaret Tanımı

Eski çağlardan günümüze insanlar, kolaylıkların kendisine sunulmasını beklemiş ve istemişlerdir. Hayatlarında her zaman bir belirti, bir iz, bir işaret gözlemlemişlerdir. Örneğin kuraklık zamanında yağmur istemişler ve isteklerinin sonucunda görsel olarak gökyüzünde küçük bir bulut kümesi onlar için büyük şeyler ifade etmiştir.

Eskilerin alamat-i farika dediği ayırt edici işaretler, görsel iletişimin kolektif ve tekil unsurlarını oluşturur. Hangi ulus ya da dil grubundan olursa olsun herkes tarafından kolayca anlaşılması beklenen trafik işaretleri, karayolları ile deniz ve hava limanlarında ortak bir dilin vazgeçilmeyen görsel elemanlarıdır (Tansuğ, 1997:141).

Artık insanlarla iç içe olunan yazı unsuru da bir işarettir ve iletişim aracıdır. Günlük yaşamımızda yazı, iletişim sürecinde etkin olarak kullandığımız bir öğedir. Gazete ve kitapların içeriklerine adına harf dediğimiz bu işaretlerin çözümlenmesiyle ulaşırız. Ancak bunun yanı sıra pek çok simge, şekil ve işaret, davranışlarımızda bize yön verir, mesaj alışverişi ve karar verme sürecinde önemli, aynı zamanda kalıcı bir etkiye sahiptir.

Sembol ve işaretler yardımıyla gerçekleşen iletişimi, yazıyla iletişim ile karşılaştırdığımızda belirgin farklılıklara rastlarız. Sembollerle iletişimin yazıdan en belirgin farkı;

- Akılda kalıcılığı,
- Kolay öğrenebilirliği,
- Hızlı anlamlandırılabilmesi,
- Evrensel anlam ve algı boyutlarına sahip olması (Uçar, 2004:21).

Şekil 1.2: Yazı ve Sembollerle İletişim

TEHLİKE ANINDA YANGIN MERDİVENİNİ KULLANINIZ

SİGARA İÇİLMEZ

YIKAMAYINIZ

Kaynak: Dündar, 2009:27

1.4.2.Simge Tanımı

Bir şeyi temsil eden ama onunla doğrudan ya da doğal bir ilişkisi olmayan sinyal. Örneğin siyah rengin yas simgesi olması gibi (Medya Okuryazarlığı Dersi-Ö.K.K, 2008:156).

Ortaçağ öncesinde her ailenin bir simgesi vardı. Ortaçağ soyluları tanıtıcı armalar kullanıyor; el sanatçısı, yaptığı ürüne kendi markasını kazıyordu. Okur-yazar oranının düşüklüğü, bu armaları daha da gerekli bir hale getirmişti. Rönesans İtalya'sında Medici ailesinin üç altıntoptan oluşan arması, faizi simgelemekteydi. Günümüzde de simgeler kullanılmaktadır. Bu kullanılan grafik simgeler; amblem, simgesel işaretler, logo ve ticari marka gibi terimlerle adlandırılır.

Simgesel işaretler: ürün, hizmet, düşünce ya da nesneyi simgeleyen işaretlerdir. Simgesel işaretler, topluma yaygın hizmet veren alanlarda evrensel bir dil oluşturmak amacıyla kullanılır. Trafik işaretleri, postane, ulaşım, hastane ve otellerde kullanılan işaretler, sigara içilmez levhaları ulusal bayraklar her gün karşılaşılan simgesel işaretlerdir. Simgesel bir dil kullanılarak hazırlanan ve farklı diller arasındaki iletişim engelini ortadan kaldırmaya yönelik simgesel işaretlere “piktogram” adı verilir.

Simge tasarımı değerlendirme kriterleri;

Toplumumuzda; “bir simge ne kadar çok unsura sahip olursa, o kadar çok şey anlatır” biçiminde yanlış bir düşünce egemendir denilebilir. Karmaşık simgeler; değişik boyutlar ve zeminler üzerinde işlev dışı kalmaya ve unutulmaya mahkûmdur. Ayrıntılı bir düşünce ya da kavramı bir görsel biçime dönüştürmek, yani özetlemek; simge tasarımının temel ilkesidir.

Simge tasarımı, uzun bir araştırma ve çalışma süreci gerektirir. Grafik iletişiminin en zor uygulama alanı olan simge tasarımı göz önüne alınması gereken başlıca kriterler şunlardır:

1-Simge; tasarımcıyı değil, müşterisini ya da müşterisinin ürettiği hizmet ya da ürünün niteliğini ve kalitesini yansıtmalıdır. IBM ve ABC gibi tanınmış logoları tasarlayan Paul Rand, simgenin tasarımcı tarafından yaratıldığını ama firma tarafından oluşturulduğunu söylemektedir.

2-Simge; kamyon tentesinden kartvizit ve rozete kadar birçok değişik yüzey ve boyutta “okunabilir” olmalıdır.

3-Simgeler tek renkle basıldıklarında temel özelliklerini yitirmemelidir.

4-Birçok simge; kısa algılama süresi, zayıf ışık şartları ve görsel mesajlarla yüklü çevre koşulları altında izlemektedir. Yalın bir tasarım, bu şartlar içinde güçlendirici ve etkileyici bir işlev görür ve karmaşık bir tasarıma oranla daha kolay akılda kalır.

Simgelerin Sınıflandırılması

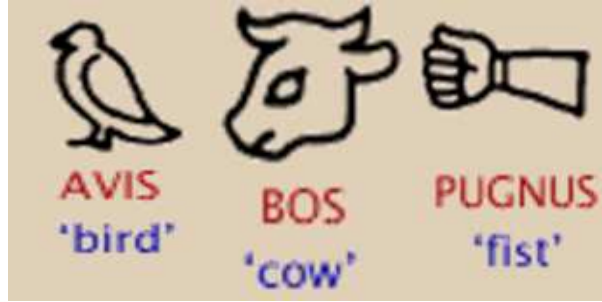
Simgesel olan, sözel olana göre daha az şartlandırıcıdır. Kısa sürede algılanan, ama uzun sürede akılda kalan simgelere geniş anlamlar yüklenebilir.

Fonogramlar

Konuşma seslerini simgeleyen işaretlere denir. Telaffuz ve dil farklılıklarına bağlı olarak değişir. Fonogram özelliği taşıyan her harf, bağımsız bir yapıya sahiptir. Her harfin özel bir sesi, ya da her sesin özel bir harfi simgelediği alfabe sistemleri geliştirilmiştir.

Logogramlar

Şekil 1.3: Kuş, İnek, Yumruk işareti

Kaynak: <http://www.ancientscripts.com/luwian.html>, 27.08.2010

Sözcük ifade eden işaretlerdir (<http://www.nedirnedemek.org/logogram>). Font'tan oluşan marka ya da ismi anımsatan yazı ya da bütünüyle font'lu sembol (<http://www.photoshopmagazin.com/forum/baslik/3386>).

Şekil 2.4: Coco cola logosu

Kaynak: <http://coca-cola-art.com/2008/10/08/free-coca-cola-vectors/> 27.08.2010

a-İmge Bağlantılı Simgeler:

“Piktogram” olarak adlandırılan bu tür simgeler, konu aldıkları nesneyi doğrudan temsil eder: yürüyen insan figürü, telefon, kurukafa... Çoğunlukla nesnelerin sivilize edilmiş silüetleri olan piktogramlar, kolay algılanır ve çabuk öğrenilir.

b-Kavram Bağlantılı Simgeler:

Kavram ile bağlantılı simgeler, konu aldıkları nesneyi algılanabilen kavramlarla ifade eder. Örneğin, dalgalı çizgiler suyu, sağa bakan ok ise sağa dönülmesi gerektiğini anlatır.

c-Diğer Simgeler:

Üçüncü grupta toplayabileceğimiz simgeler ise ne gerçek nesneleri ne de kavramları temsil eder. Doğrudan bir bildiri niteliği taşımadıklarından, öğrenilip

hatırlanmaları zordur, ezberlenerek öğrenebilirler. Alfabeyi oluşturan harfler, sayılar, noktalama işaretleri, matematiksel işaretler bu gruba girer (Becer, 2006:193-198).

Simgeler insanın her çağda, her toplumda, her koşul içinde yarattığı iletişim biçimlerinin ilk anahtarlarıdır. İnsan yazıyı bulmadan önce simgeyi buldu. Simge günümüzde toplumların bütünü oluşturarak örgütlerin, kurumların birbirinden kolayca ayırt edilmesini sağlayan başlıca bir araç olmuştur.

Simgeleri kolay tanıyabilmek için, birtakım türlere ayırabiliriz:

- 1.Sözcük simgesi: bir kuruluşun adının özgün bir yazı biçimiyle yansması.
- 2.Harf simgesi: Bir kuruluşun baş harfinden ya da harflerinden oluşan simge.
- 3.Resimsel simge: Kuruluşun çalışma alanını dolaysız bir yoldan çağrıştıran simge.
- 4.Kuruluşun çalışma alanını dolaylı bir yoldan çağrıştıran simge.
- 5.Kuruluşun çalışma alanıyla hiçbir anlam, çağrışım, ilgi bağlantısı olmayan simge.
- 6.Genel simge: Tarihsel, toplumsal ya da kentsel bir özelliği yansıtan simge.

Maden'e (2008:36-37) göre simge Plastik sanatların bütün türleri içinde en aza indirgenmiş gereçlerle yaratılan tek türdür. En yalın sanat türüdür. Bir fikrin, bir buluşun en dolaysız, en yalın, en kestirme durumunu, kavranması çaba gerektirmeyen, her türlü basım yöntemine elverişli ve toplumsal bellekte yer edinen sanat ürünüdür.

1.4.3. Sembol Tanımı

Sembol (simge) sözcüğünü; bir kavramı temsil eden somut bir şekil, bir nesne, bir işaret, bir söz ya da bir hareket tanımıyla açıklayabiliriz. Türkçede “simge” ile eşanlamli olmak üzere “sembol” sözcüğü de kullanılır. Bu sözcüğün kökü Yunancadır; bir şeyin bir başka şeyle karşılaştırılması eylemini belirleyen bir yükleminden dönüştürülerek türetilmiştir. Dolayısıyla sembol belirli bir nesnel olay ya da olgunun, düşünsel kaynaklı bir kavram veya kendi kavramının açılımları ve çağrışımlarıyla karşılaştırılmasından doğar. Bir yaklaşıma göre de semboller “evrenselleşmiş sessiz bir dildir”.

Özellikle sanat alanında sembolik veya sembolizm arayışı ve içeriğe gizlilik ekleme çok kullanılır olmuştur. Semboller derin bir anlam ve içerik zenginliğine sahiptir. Bu nedenle sembolizm resim, din, edebiyat gibi dallarda yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Örneğin; matematiksel bir işaret olan rakamlar, başlı başına sembolik bir yapıya da sahiptir (MEGEP, 2007:5).

Semboller işaretlere göre çok daha yoğun ve derin bir anlam ve içerik zenginliğine sahiptir. İşaretler genelde bir şeyi işaret etmek gibi bir işleve sahipken, semboller bu iletişim boyutunun çok ötesinde anlamlandırmaya çalışana yeni kapılar açar.

Günlük hayatımızda farkında olmasak da önemli bir yer tutan işaret ve semboller, kimi zaman bir giysi etiketinde, kimi zaman bir binanın iç yönelim panosunda, kimi zaman da markette alışveriş esnasında ambalaj tasarımlarında karşımıza çıkar. Aslında bunlar hayatı ve insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştıran öğelerdir (Uçar, 2004:22-25).

İnsan bu sessiz dili kullanarak, evrensel boyutta yaşamını kolaylaştırmaktadır. Adeta hayatın her alanına girerek insanları iletişim açısından zor durumda bırakmamaktadır.

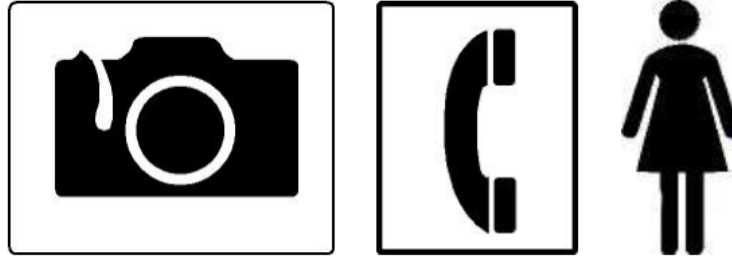
1.4.4. Piktogram Tanımı

Piktogram'a kısaca "yazının yerine geçen resim" denilebilir. Yani yazıyla anlatılmak istenenin resimle, görsel bir işaretle anlatımıdır.

Peşkersoy'a (2008:139) göre, öğrenciye indirgeyerek söylenecek olursa, piktogram: Trafik işaretleri vb. gibi açık bir şekilde anlaşılan resimsel göstergelerdir.

Piktogramlar imge bağlantılı sembollerdir. Konu aldıkları nesneyi doğrudan temsil ederler (Telefon, kurukafa, yürüyen insan figürü, zarf, vb.)

Şekil 1.5: Farklı Piktogram Örnekleri

Kaynak: Megep, 2007:6

Piktogram, Akgün, (2004:131) ve Işingör'e (1986:152-153) göre ise, ürün, hizmet, düşünce ya da nesneyi simgeleyen işaretlerdir. Simgesel işaretler, toplumda yaygın hizmet veren alanlarda evrensel bir dil oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır. Trafik işaretleri, postane, ulaşım yerleri, hastane ve otellerde kullanılan işaretler, sigara içilmez levhaları, acil çıkış kapı levhaları, hemen her gün karşımıza çıkan simgesel işaretler piktogramlar dır.

Piktogram, sadece bir sembol değildir, daha çok sembolize ettiği objenin anlamını üstlenen bir işarettir. Örneğin (+) ve (-) işaretleri birer matematik sembolüdür ama Pictogram değildir, çünkü bu işaretlere bakan bir kişi bunların anlamını bilmeden önce öğrenmek zorundadır. Piktografik işaretler ise öğrenilmek için değil, anlaşılmaq için üretilen tasarımlardır. Karayollarında kullanılan işaretler bir pikrtograftır ve görüldüğü anda anlaşılması gerekir. İlk antik el yazıları da Piktografik düşüncelerle başlamıştır. Kaplumbağa kabuğu ve kemikler üzerine yazılan antik Çin kitabeleri ve Mısır hiyeroglifleri arasındaki benzerlikler bu açıdan çok önemlidir (Tepecik, 2002:67).

Bunun için bilim adamları görsel yazı-resim konusunda çok derin düşüncelere girmişler ve çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır.

19. Yüzyılda uluslararası ortak bir dil yaratmak isteyen bilim adamları, önceleri Çin yazısı üzerinde yoğunlaşıp bu yazı türünü Piktografik işaretlere dönüştürmeyi düşünmüşler, ancak tüm dünya ülkeleri tarafından öğrenilmesi zor olabilir düşüncesiyle vazgeçilmiştir.

1881 yılında düzenlenen uluslararası işaretler ve semboller konferansında, ünlü tasarımcı Otto Neurath tarafından, kısa adı ISOTYP olan, Uluslararası Resim eğitimi Tipografik Sistemi adlı bir Piktograf standardı oluşturulmuştur. Bu standardın amacı

dünya insanları için, objelerin asıl görüntüsünü bozmayarak, biçimleri basitleştirip "BAK VE ÖĞREN" metodunu geliştirmektir (Tepecik, 2002:67).

Ulaşım araçlarının gelişmesiyle birlikte, insanların yollarını kaybetmelerini engellemek için uluslararası bir dil oluşturulması gerekti. Otto ve Maria Neurath buldukları izotip yöntemiyle bu işe ön ayak olurlar. 1965'te Amsterdam'daki total Desing, Schipol Havaalanı için örnek oluşturacak açık ve bütünlüklü bir şekil tablosu yaratır ilk kez. Böylece piktogramlar kısa sürede bütün dünyayı sardı (Weill, 2007:100).

1881 Yılındaki konferanstan sonra, Piktogram tasarımları iki üslup içinde gelişti. Birincisi; bilgiyi ve görsel hisleri oluşturan, sembol olduğu kadar Piktogramlarla da bilgiyi birleştiren bir grafik tasarım sistemidir. İkinci üslup ise; tasarımcı Rudolf Modley tarafından sunulan ve uluslararası günlük kullanıma uygulanan piktografik işaretlerdir.

Modley, bu amaçla 3250 adet Piktografik işaret tasarlamıştır. Ayrıca bu sanatçının yaptığı tasarımlardan bir kısmı Birleşmiş Milletler tarafından 1949 yılında uluslararası karayolu işaretleri olarak kabul edilmiştir.

Diğer bir faaliyet ise, 1963 yılında Londra'da kurulan Uluslararası Grafik Tasarım Birliği (ICOGRADA) uluslararası sembollerin geliştirilmesi konusunda önemli bir projeyi onaylamıştır. Bu projenin onaylanmasından sonra, dünyanın çeşitli ülkelerinde bulunan 650 güzel sanatlar okulundan tasarım yardımı alınarak, halkın kullanımının yaygın olduğu "GİRİŞ", "ÇIKIŞ", "TELEFON" gibi sembollerin üretilmesi oldu. Böylelikle bu projeyle, hava taşımacılığı, uluslararası demiryolları, uluslararası sivil havacılık gibi alanlarda 1963 yılında bütün görsel resimlemeler insan hayatını kolaylaştırma ve kolay iletişim sağlamak için yapıldı.

Bu standart iletişimden yola çıkan Uluslararası Standartlar Birliği (ISO) teknoloji standardı, ticaret ve kalite kontrollerinde kullanılması amacıyla piktografik işaretler geliştirmeye karar verdi. 90 üye ülkenin 200 teknik komitesinden meydana gelen bu organizasyon bilgi işaretleri ve uluslararası piktografik dilin temelini oluşturdular. Bu standart dile İSOTYP (Uluslararası Resim Dili) adı verildi. Bu dilin hayatın her aşamasında önemli bir yeri vardır. Örneğin; fotoğraf makineleri, büro araç gereçleri, elektrikli aletler, televizyon, hava tahminleri, basılı materyaller, tekstil, sağlık,

güvenlik yol levhaları, alışveriş piktoqramları, yol işaretleri, olimpiyat oyunları, güvenlik, üretim eşyaları, din ve daha sayılamayacak pek çok alana hitap eder.

Piktoqramların kullanım alanları:

- a- Toplumun günlük hayatındaki haberleşmelerde,
- b- Ulaşım ve taşımacılıkta, trafik işaretlerinin düzenlenmesinde,
- c- Turistik hareketlerde,
- d- Uluslararası kültür ve spor faaliyetlerinde,
- e- Mal ve hizmetlerin kodlanmasında,
- f- Kent içi haberleşmelerde.

Bir tasarım ihtiyaçtan doğuyorsa, mutlaka yarar sağlayacaktır. Örneğin; kara yollarında sürücüleri uyarmak ve yönlendirmek amacıyla, dikilen resimli levhalar birtakım piktoğrafik semboller içermektedir. Uluslararası standartlara sahip bu işaretler dünyanın neresinde-olursa olsun hep aynı anlama gelmektedir. Başka bir dil bilmeden bile, insanlar piktoğrafik işaretler sayesinde rahatça yollarını bulabilirler.

Piktoqramlar evrensel amaçlı yapıldığında aşağıdaki özelliklere dikkat edilmelidir;

- Piktoğrafik simgeler özel bir kültürden bağımsız olarak tasarlanmalı ve dünya insanına hitap etmelidir.
- Piktoqram bir tabuyu ya da inancı rencide etmemelidir.
- Piktoqram çok çeşitli eğitim seviyesindeki insanlar tarafından algılanabilmelidir.
- Piktoqram zorluk çekmeden anlaşılabilirdir (Tepecik, 2002:66-71).

1.5. PİKTOGRAM VE SEMBOLLERİN İNSAN YAŞAMINDAKİ ETKİSİ

İnsan, çevresindeki birçok görselle çevrilidir. Özellikle büyük kentlerde insan topluluklarının farklı ve fazla olduğu yerlerde yaşamak, iletişimsel ve görsel kirlilik açısından bazı sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden bu alanda duyarlılık ön plana çıkmış ve bu alandaki uzman kişiler değişik öneri ve alternatifler sunmuşlardır. Aslında bu, tarih öncesinde de kendini göstermiştir.

Lascaux Mağarasındaki hayvan figürleri insanoğlunun en eski görsel eserlerindendir. Bu resimler, imgelerin şekil çizilerek yapılmış ilk görsel iletişim örnekleridir. Çizim ile oluşan ve sadeleştirilmiş görsel iletişim örnekleri, bir çok toplumlar da iletişim öğeleri olarak kullanılmıştır. Önce çizgi, şekil ve sembollerle iletişim kuran insanoğlu alfabeyi bulma sürecinde pictogram ve kavram yazıyı geliştirilerek kullanmışlardır. Günümüzde reklam sektöründe tanıtım amaçlı çalışmalarda (afiş,broşür,amblem-logo vb.), bilgilendirme ve uyarı amaçlı tanıtımlarda (trafik, havaalanı, hastane, okul vb.)imgesel ve kavramsal bağlantılı semboller kullanılmaktadır (MEGEP, 2007:1).

İnsan toplumsal yaşam içinde, çeşitli modaları, beğeni yansıtan, değişik amaçlar için kullanılan binlerce pictogram, sembol ve işaret öğeleriyle çevrelenmiş bir ortamda yaşamaktadır. Çevreyi anlamasında, nesneleri amacı doğrultusunda kullanmasında ve toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde pictogram ve sembollerin insan yaşamında ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Eski çağlarda insan nüfusunun az olduğu dönemlerde mağara duvarlarına yapılan görsel iletişim resimleri ne kadar önemli ve gerekliydi. Günümüz dünyasında artan nüfus ortamında bu görsel iletişimin önemi daha belirginleşmiştir. İnsanların yaşamında çeşitlilik ve istekler artmıştır.

Bilincinde olarak ya da olmayarak insan yaşamını etkileyen bu sistemler insan iletişiminin bir gereksinmesi sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Görsel iletişim sistemleri bugün olduğu gibi toplumların tarihsel geçmişlerinde de önemli yer almıştır. Günümüzde hızla gelişen toplumlararası ilişkiler, bilgi patlaması, nüfus patlaması ve hızlı ulaşım koşulları pictogram ve sembollere evrensel boyutlar kazandırmaktadır (Erhan, 1978:47).

Evrensel boyutlar kazanan pictogram ve semboller bir bakıma, “Bir resim, bin sözcükten daha etkilidir” sözünü haklı kılmaktadır. Örneğin, bir kravatın nasıl bağlandığını karşısındakine öğretmeye çalışan bir kimse, az sonra görecektir ki, karşısındaki kişi anlamamakla kalmakta, kendisi de bunu anlatmayı bir türlü becerememektedir. Yapılan tarifler yazıya dökülse bile yeterince etkili olmamaktadır. Oysa bu işin bir dizi resim ile görsel olarak anlatmak kesinlikle daha verimli olacaktır (Başkan, 1988,68-69). Fakat istenilen verimin sağlanabilmesi için kullanılan görsel

öğelerin seçiminde dikkat etmek gerekir. Çünkü bu öğelerin verilmek istenen mesajın hem daha hızlı hem de daha etkili anlatmaları gerekmektedir. Günümüzde sembol ve piktogramları oluşturan tasarımcılar bunları göz önünde bulundurarak tasarımlarını gerçekleştirmektedirler.

Günümüzde evrensel boyutlar kazanan pictogram ve semboller, tasarımları sırasında uzmanlar tarafından incelenerek, bunların insan üzerindeki fizyolojik, psikolojik durumları ve uyandırdığı etkiler saptandıktan sonra kullanıma sunulmuşlardır. İnsanlarda fizyolojik etkiler görsel, duysal ve dokunsal olarak gelişmektedir. Ancak bizim konumuz görsel olan etkileri içermektedir. İnsanlar üzerinde fizyolojik ve psikolojik bir etkinin oluşabilmesi için öncelikle insanların o işareti görmeleri gerekir. İşaret, insanlar tarafından görüldükten sonra fiziksel olarak gözde başlayan görme olayı, sinirler kanalıyla fizyolojik olarak beyne iletilerek oradaki hücrelerin uyarılması sonucunda, psikolojik etkilerin ortaya çıkması ile, insan davranışları da ortaya çıkmaya başlar.

İnsan, yaşamının her alanına girmiş olan bu görsel tasarımla, özellikle hayatın akışını kolaylaştırma adına her yerde karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, Sovyetler Birliği'nden Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilecek ve içinde oyuncak bulunan karton kutunun üzerinde gideceği adresten başka iki ok, bir kadeh ve şemsiye bulunmaktadır. Kutunun içindeki hakkında bilgi veren bu üç sembolden iki ok (Bu yönde), bir kadeh (Kırılır), bir şemsiye (Kuru muhafaza ediniz) anlamına gelmektedir.

Şekil 1.6: İşaretler ve Yaşam İçindeki Örnekler

Kaynak: Başer, 1994:48-50

Gönderilen bu paketin Amerika Birleşik Devletleri'ne ulaşmadan önce İstanbul, Paris, Cenova ve Lizbon'dan geçeceği ve her limandaki taşıyıcıların kendi lisanlarından başka bir lisanı okuyamayacakları göz önüne alındığında bu üç sembol altı

dili konuşabiliyor olacaktır. Yani paket üzerine her ülkenin dili ile açıklama yapılacak olsaydı, altı farklı dilde açıklama yapılması gerekecekti. Bu durumda paketin belki de tamamı yazı ile kaplanacak ve bazı karışıklıklar ortaya çıkacaktı. Oysa evrensel olarak kullanılan bu üç sembol sayesinde herkesin net ve kesin olarak anlayabileceği bir anlatım sağlanabilmektedir.

Günümüzde kullanılan piktogram ve semboller ile bu örnekleri daha da çoğaltmamız mümkündür. Örneğin, son günlerde naylon poşetlerde, meyve suyu paketlerinde ya da tüketimi fazla olan ürünlerin her an her yerde atılabilen ambalajları üzerinde çok sık gördüğümüz bazı pictogram ve semboller vardır. Bunların oluşumundaki ana fikir çevre kirliliğine engel olmak ve bunu en aza indirebilmektir. Bu sembollerden bir tanesinde çöp kutusuna çöp atan bir insan sembolize edilmiştir. Burada anlatılmak istenen naylon poşetlerin, pet şişelerin ya da aynı türden olan atıkların bu çöp kutularına atılarak orada toplanması, aynı zamanda çevre kirliliğine de engel olunmasıdır. İnsanlar bu sembolleri gördükleri zaman daha önceki edinilen deneylerin çağrıştırılmasıyla direk olarak atıkları bu kutuya atacak çevre kirliliğine az da olsa engel olacaktır. Bu tür atıkların bir arada toplanmasının bir nedeni de bazılarının eritilerek yeniden kullanıma sunulmasıdır. Bu sayede hem bir dönüşüm olacak hem de malzeme ziyarı engellenecektir. Aksi takdirde bu poşetler kutulara atılmayıp rast gele çevreye atıldıklarında hem çevre kirlenecek hem de malzeme ziyarı nedeniyle büyük ekonomik kayıplar meydana gelecektir. İşte bu duruma engel olmak için çevreciler bu sembolleri oluşturup tüm dünyada evrensel bir iletişim ağı kurarak bu sayede çevre ve hava kirliliğine engel olma çabalarına girmişlerdir.

Şekil 1.7: Evrensel İletişimde İşaret Örnekleri

Kaynak: Başer, 1994:48-50

Yurt dışında görsel işaretlerin gelişimi ve geliştirme bölümlerinde değişik kişilerden ve kuruluşlardan yararlanılmaktadır. Mobley'in anlatımına göre (2008:1) Kentucky Cabinet for Health and Family Services Department for Public Health

(Kentucky Kabin Hizmetleri Sağlığı ve Aile için Halk Sağlığı Anabilim Dalı) Piktogram Research and Development (Piktogram Araştırma ve Geliştirme) araştırmasına göre okuma-yazma seviyesi düşük seviyede olan okullar, engelli okullar, bebeklerle yapılan iletişim gibi değişik yaş ve gruplardan faydalanılarak görsel dil ve sembol geliştirme sağlanmaktadır. Böylece herkese iletişimde kolaylık sağlayıp ortak bir dil oluşumunun çizgileri genişletilebilmektedir.

Özellikle insanlarla aynı havayı teneffüs eden, yaşam içinde zorluklara katlanarak hayatta tutunmaya çalışan insanlardan da bu konuda yararlanılmış ve fikirleri alınmıştır.

İsveç Enstitüsü Özel Gereksinimler Eğitim bölümünde, zihinsel engelli öğrencilerin hayatta daha iyi iletişim sağlamaları için buradaki öğretmen ve görevlilerle daha sık ilişki içerisinde bulunarak, buradaki öğrencilere yardımcı olmaktadır. Bu öğrencilerden ilham alarak yeni görsel dil oluşturdıklarını dile getirmektedirler (Falk, 2001:46).

Yapıca küçük ama anlamca büyük bu resimler, dünyanın değişik coğrafyasına değişik nedenlerle giden, orada farklı kültürden gelen insanları hayata katmaktadır. Bütün bu görsel resimler, insan hayatını kolaylaştırma kaygısının sonuçları ve ortak bir dil kullanımının gereğidir denilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM
İLKÖĞRETİMDE TASARIM

2.1. İLKÖĞRETİMDE TASARIM EĞİTİMİ

İlköğretim çağındaki bireylerin hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerinin değişkenliği, onların çevrelerinde olup bitenleri farklı algılamalarına yol açmaktadır. Bu her alanda olduğu gibi çocuğun çizgisel gelişim aşamasında da belirli basamaklanmanın olduğu görülür. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır:

Şema; görünen nesnenin çizgisel eşdeğeridir (Ortaöğretim Sanat Eğitimi, 1997:8). Böylece grafiksel anlamda ilk tasarımlar oluşur. Tasarım eğitimi çok yönlü bir süreçtir. Bu süreç içerisinde uygulamalı çalışmalarla, kuramsal bilgiler belli bir örgütlenme içinde yer almalıdır (San: 1983). Tasarım eğitiminde amaçlananın bağımsız, üretici düşünce ve yaratıcı etkinlikte bulunmayı, ayrıca sanatı sadece uzaktan anlamak değil bizzat yaşayarak, tanıyıp değerlendirerek sanatsal biçimlendirme olayına katılmak ve bu olayda etkili rol oynamayı gerçekleştirmek olarak tanımlanmaktadır.

Tasarım eğitiminin, çağın gereksinimi ve sanat eğitimi anlayışıyla beraber gelişmesi de gerekmektedir. Tasarım eğitiminde yaratıcılık her şeyden önce gelmelidir. Tasarım eğitimi; sanatın alfabesi olarak tanımlanabilecek sanat ilke ve elemanlarının öğretilmesini, öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkarmasına yardım edecek ortamı hazırlayıp, sanat ilke ve elemanlarından yola çıkarak yeni sentezlere, yorumlara gidebilmesini içermelidir. (Tuna, 2003).

Tasarım, görsel dilinin yeterince öğrenilmesi ve bu dili kullanarak biçimler yaratabilme, büyük ölçüde uygulamalar, denemeler yapmaya bağlıdır. Tasarım dersi içerisinde öğrenci, denemelerle zenginleştirdiği bilgi ve sezgileri ile sorunları çözümleyebilecek araştırmacı, yapıcı, sistematik düşünce ve davranış becerilerini kavramış, yeni sentezlere ulaşabilecek bilgi ve beceriye sahip olabilmelidir. Tasarım eğitimi, öğrencideki potansiyel yaratıcı gücü ortaya çıkarabilmesi için gerekli bir süreç olarak görülmelidir. Bu dersin hedefleri arasında; alternatiflerle düşünme ve alternatiflerin içerisinde en uygununu seçebilme, elemanlar arasında ilişkiler kurabilme becerisine ve yeterliliğine ulaştırma yer almalıdır.

Tasarım eğitimi sürecinde, öğrencilerdeki sanatsal problem çözme becerisi, algılama, dikkat ve estetik beğenin artması, öğrencilerin bu becerilerini yaşamlarının ileriki dönemlerde başka alanlarda kullanmalarının da önünü açacaktır. Ayrıca günümüz dünyasında, tasarım neredeyse ürünün fonksiyonunun önüne geçmiş durumdadır. Her

alandaki iyi tasarımcılara duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Küçük yaşlarda tasarım eğitime başlayan bu çocuklarda üstün yetenekliler, öğretmenlerinin onları tespit etmesi ve yönlendirmesiyle geleceğin önemli tasarımcıları arasında da hiç kuşkusuz yerlerini alacaklardır.

İlköğretim çağı çocuklarına tasarımı, tasarımın günlük yaşamdaki yerini tanıtmak ve bazı tasarım ürünleri ile karşılaştırmak gerekmektedir. Bunlar; grafik, tekstil, mimari tasarımlar ve geleneksel tasarımlar olarak sınırlandırılabilir. Bu seçilen tasarım ürünleri, öğrencilerin günlük yaşamlarında çok sık karşılaştığı, evlerinde, sokakta, okullarında birebir kullandığı tasarım ürünleridir. Dolayısıyla, çocuklar bu konuda bilgilendikçe çevrelerine olan bakışlarında ve algılarındaki fark çok daha belirginleşecektir (Mercin ve Alakuş, 2009:172).

Gelecekte tasarıma yön verecek, eleştirel yapıda bireyler yetiştirme aşamasında grafik sanat eğitimi çok önemli bir rol üstlenmektedir.

Amaç sadece bireyin iletişim firmalarını algılamasına yardımcı olmak, estetik formasyonu oluşturmak değil, yapıcı ve eleştirel bir düşünce yapısı yaratmaktır.

Grafik eğitimi yoluyla ilk yapılandırma, düşünce alanında gelişme gösterir.

İlköğretim eğitimi sırasında, çizgi, boya ve serbest düzenleme malzemeleri ile özgün denemeler yapma fırsatı bulan çocuk, grafik eğitiminde önemli bir başlangıç olan serbest şekillendirme formasyonunu almaktadır. Rengi, ritmi, boşluk ve derinlik kavramlarını, sanattaki tesadüfleri, zıt kuvvetlerin dengesini bu formasyon içinde öğrenmektedir. Aynı zamanda yaptığı bu denemelerle daima güzel olanı aramaktadır. Böylelikle güzelliğin bir bütünlük, seçicilik gerektiren bir biçim olduğunu anlayacaktır.

Bazı zamanlar toplum içinde özellikle öğrencilere görsel estetik değerleri kazandırılmadığı söylenir. Özellikle sanat eğitimcileri bu tarz sözlerle karşı karşıya kalırlar. Aslında araştırılması gereken bir konudur.

Estetik duyarlılıkla eğitilen çocuk, bu eğitim sonucunda çevresini güzelleştirmeyi amaçlayacak, tasarım bilinci gelişecektir. Çünkü yaratıcı bir tasarımcı için önemli araç, hayal gücünün gelişmesine katkıda bulunan görsel anımsamadır. Görsel analiz sonucunda doğru algılamayı öğrenen birey, görsel ritim, çizgi, renk, doku, biçim, hâkim, zıtlık, doku değişimleri gibi öğelerle karşı karşıya gelmektedir. Ve bu

öğelerle görsel dengeyi bulmayı öğrenmektedir (Erkmen, 2001:48-49). Yani tasarım eğitimiyle, adeta öğrencilere “sizde bu toplumun birer parçasısınız” düşüncesi verilmeye çalışılmaktadır.

Tasarım eğitimi gençlerin akıl güçlerini, anlayış ve sezgilerini, harekete geçirirken, sanat ve bilimi, bir araya getirmekte ve estetiğin yanına, matematik ve geometri hatta fizik kurallarını koymaktadır.

Bu eğitimin, kuşkusuz söz götürmez amacı da çağın durmadan değişen koşullarına uyabilecek yaratıcı insan yetiştirmektir.

Tasarım eğitiminin en önemli yönü yaratıcı gücün, bu eğitim ortamında, ortaya çıkarılmasıdır. Bu eğitimin sonunda yaratıcı gücün kazanılması, bu ortamda bu gücün eğitilebilirliği, ayrıca kendi kendine eğitime özelliğine sahip olması tasarım eğitiminin önemine işaret ediyor (Gökaydın, 1996:55-56).

Ayrıca günümüzde özellikle ilköğretim tasarım eğitimi sanat eğitimi içinde gelişen ve işlenen bir süreçtir. Böylece sanat eğitimi içinde ve sanat uğraşısında bulunan kişide ve sanat eseriyle karşılaşp onu değerlendiren de harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duygu, algılama, imgeleme, anma ve çağrışım gibi güçleri, eğitmektir (Balemir, 1999:4).

Ayrıca Kavurana (2003:228) göre sanat ve bilginin insanda pratik etkinliğini amaçlayarak, yeni biçimlendirmeleri getirdiğinden söz etmektedir. Sanatsal bilgi, gerçek ile çoğu kez estetik bir bağ kurar. Yani güzellik, hoşluk gibi insanda estetik duygular uyandıran nitelikler temel alınır.

Fakat özellikle günümüzde, teknolojik yoğunlaşmanın yaşandığı çağımızın getirdiği uzmanlık insanın kendisine ve çevresine yabancılaşmasını sağlamıştır. Bu da, bireyin haz duygusundan ve heyecandan yoksun kalarak mekanik bir yaşam ortamı içine düşmesine sebep olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bilimsel eğitimin yanında sanatsal eğitime de dengeli bir şekilde yer verilmesi, nitelikli insanların yetişmesi açısından önemlidir.

Öğrenciler, insanlığın anlamını yarattığımız, çağdaş, güzel bir dünya için hazırlanmalıdır. Bu anlamda yeniyi uygun bir şekilde karşılamak, eskiyi yinelenmekten daha doğrudur. Bu nedenle genel anlamda eğitim gibi Sanat eğitimi de, yinelenmeye

değil, tasarıma yönelik olmalıdır. Tasarım değişiminin somutlaşmış halidir, değişikliği yansıtmaktır ve toplumsal bir eylemdir. “Yaptığımızı öğreniriz” diyen John Dewey ve “ortam mesajdır” diyen Marshall McLuhan dan çıkışla eğitimin pratiği, alanların kendi diliyle gerçekleştirilirken yaratıcılık bağlamında diğer disiplinlerle de ilişki kurulması sağlanmalıdır.

Tasarlama bir bütündür ve bir nesne, bir sistem ya da bir olayın amaçlanan bir sonuca göre tanımlanmasıdır. İnsan yaşamındaki tüm becerilerin toplamıdır. Tasarlama eğitiminin konusu ise bireylerde eleştirel, yaratıcı, yenilikçi, katılımcı ve ileriye dönük olma özelliklerinden geliştirilmiştir. Problemlere çok yönlü bakmak, yaklaşmak, yeniliğe hazır olmak niteliklerini de taşır. Tasarlama eğitimi, salt beceri ve tekniklerin öğretimi değildir. Aynı zamanda bir problem-konu üzerinde nasıl çalışılacağını, bireyin bu problem hakkında nasıl düşündüğünü ve ona nasıl yaklaştığını ele alır, farklı çözümler, öneriler üretir. Tasarlama eğitimi, bireylerin düşünmesi, tanımlaması, ilişkilendirme yapabilmesi, bildiklerini uygulayabilmesi, değişen bir ortamda çalışabilmesi açısından zorunludur. Alternatif çözümler bulma ve problemlere eleştirel ve yaratıcı bakmak için çocuklara, merak etmeyi, hayal kurmayı, gözlem yapmayı, araştırmayı, ipuçlarını değerlendirmeyi öğretmek gerekir (www.yorumla.net, 2009).

2.2. İLKÖĞRETİM ÇOCUKLARINDA GÖRSEL GELİŞİM EVRELERİ

Sanatın herhangi bir alanının eğitiminde, amaca ulaşmada en önemli faktörlerden biri, yönlendireceğimiz, bilgilendireceğimiz insanların gelişimini, sanatsal gücünü ve yetilerini tanıtmaktır. Aslında bu süreçte, insanların belirli evrelerde, basitten karmaşığa doğru gelişim gösterdiği varsayılır. Bu gelişim evrelerindeki süreçte birçok pedogog, psikolog ve alanında uzman kişilerin katkısı göz ardı edilemez. Ve bu bilim insanları bu evreleri kendi araştırma ve düşüncelerine göre değerlendirmişlerdir.

1970’li yıllarda sanat eğitiminde daha disiplinli ve zihinsel bir yaklaşıma ağırlık verilir. Gestalt psikoloğu Rudolf Amheim öğrencilerin görsel algılarının gelişimini tartışır. Öğrencilerin bir durum ya da bir nesnenin değişik yönlerinin birbiri ile olan ilişkilerini anlayarak bir ‘iç görüş’ kazanacaklarına inanır” (Buyurgan 2001). Çocuk resimlerinin sistematik bir gelişme çizgisi izlediğine ilk dikkatleri çeken Gustaf Britsch, bu resimlerin kendi kuralları içinde basitten karmaşığa doğru organik bir biçimde geliştiğini söyler (Akgün, 2004:99-103).

Sanat eğitimindeki amaç, çocuğun doğuştan getirdiklerine, daha çok bilgi ve deneyim katarak yapabilecekleri üst düzeye ulaştırmaktır (Kırıçoğlu, 2002:74).

Eğitimde başarıyı etkileyen önemli koşullardan biri, çocuğun özelliklerine uygun eğitim yönteminin seçilmesi ve eğitim ortamının sağlanmasıdır. Alanının özel yapısı gereği, çocuğun grafiksel gelişim basamakları bilinirse doğru bir sanat eğitimi uygulaması kolaylaşabilir.

Günümüzde en çok kabul gören yaklaşım Lowenfld'in sıralamasıdır. Bu basamaklar şu şekildedir:

1-Karalama Dönemi (2-4 Yaş)

2-Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)

3-Şematik Dönem (7-9 Yaş)

4-Gerçeklik Dönemi (9-11 Yaş)

5-Mantık Dönemi (11-13 Yaş)

2.2.1. Karalama Dönemi (2-4 Yaş Arası- Öz anlatımın ilk aşamaları)

Çocukta ilk simgenin ortaya çıkışı rastlantısal değildir. Adı simge olmakla birlikte, sözcüğün tanımladığı anlamda tam bir simge değildir. Bu, çocuğun nesneler dünyasında tanıdığı şeylerin yapısal bir eşdeğeridir.

Çocukta ilk simge büyük bir olasılıkla insandır. Bu, onun ilgi alanı içinde doğrudan ilişki kurduğu kişinin resmidir (Kırıçoğlu, 2002:78).

Her çocuk ilk resim çalışmalarına karalama ile başlar. İlk karalama ilk ağlama gibidir. Önceleri kâğıt üzerine gelişi güzel çizgiler çizen çocuk, sonraları bunları daha organize ve kontrollü bir biçime dönüştürür (Yavuzer, 1988) (Mercin ve Alakuş, 2009:126).

Çocuk gelişiminde artistik üretimin ilk evresi, çizgilerle başlar. Karalama veya çiziktirme (Scribbling) ilk önce keşfetme, yeni malzeme ve düşüncelerle denemelerin genel bir evresini tanımlar. Betimlemenin nasıl başladığını Kabul eden ortak bir görüş, çocuğun başlangıçta kalemle ya da pastel boya ile planlanmamış motor aktivitelerin yan ürünleri olan (ileri-geri hareketlerle, dairesel yollarla ya da defalarca kâğıda kalemin ucu ile bastırarak vurmak gibi) grafik ürünler üretmesidir (Artut, 2002:209).

Başlangıçta gelişigüzel şekilde görülen karalamalar, zamanla yetişkinler tarafından tanımlanabilecek düzeyde çizgilere dönüşür. Çocukta ilk simgelemenin ortaya çıkışı rastlantısal değildir. Öğrendiği ve iletişim kurduğu kişiler resimlerinde ortaya çıkan simgelerdir. Genellikle sürekli çevresinde gördüğü, doğrudan ilişki kurduğu kişileri (anne, baba, kardeş gibi) daha çok çizer. 1,5 yaş ile 4 yaş arasındaki dönemde , ilk görsel imajın belirdiği, çizgilerde hızlı bir gelişimin olduğu dikkati çeker. Genel anlamda bu karalamalar 3 ana kategoride toplanır. Bunlar:

- 1-Kontrollü karalamalar,
- 2-İsimlendirilen karalamalar,
- 3-Bir rahatsızlığı dile getiren “karalamalar” dır.

Kellog’a göre karalamalar, çocuk sanatının yapıtaşlarıdır. Çocuk büyüdükçe çizgileri düzene girer ve 3 yaşına geldiğinde yaptığı karalamaların gerçek nesnelere olan benzerliğinin farkına varır. 4 yaşındaki çocuklar baş yuvarlağına kolları ve bacakları temsil eden uzantıları da ekleyerek ilk insan şeklini çizerler. Bu yaştaki çocukların çizim ve boyama becerilerinde belirgin gelişmeler görülür. Çizgi ile sınırladığı yüzeylerin içini boyama eğilimleri vardır. Ancak henüz renk kavramı gelişmemiştir. Boyama etkinlikleri onlar için oldukça zevklidir (Mercin ve Alakuş, 2009:126-127).

Düzenli çizgiye başlayan çocuk zekâ ve el arasında oluşan kontrollü bir çizgi evresine girmiş demektir. O çizdiği çizgilerle hareketleri arasında bir bağlantının varlığını keşfetmiştir. Artık bundan sonra çocuk hareketlerini kontrol etmek üzere çizgilerini istediği yönde çizebilmektedir. Bu ustalık gerektiren deney ona yalnız güven sağlamaz, ayrıca kinetic yol ile ortaya çıkabileceğine bir tanıktır (Kehnemuyi, 2001:21).

2.2.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş arası-ilk benzetme çabaları)

Bu devirde çocuklar dış dünya ile kurdukları ilişkileri zenginleştirmeye çalışırlar. Genelde 4 yaş civarında, çocuklar oldukça tanınabilecek biçimler çizmeye başlar. (Mercin ve Alakuş, 2009:128).

Bu yaş grubu algılama-kavrama ve öğrenmede belirgin bir işlerliğin kazandığı bir dönem içine girer. Artık resimlerinde sadece çizgilerden oluşan biçimler yoktur. Yüzey doldurma şeklinde görülen plan yapma becerisi ile doğru ve yanlışları görür. Nesneler ve olaylar arasındaki ilişkilerin nedenlerini anlamasa bile kendi dünyasına

göre onları ilişkilendirir. Dolayısıyla canlandırmak istediği obje ya da kavramlarla ilişki kurma kaygısını yaşar, öğrenmesi geliştikçe semboller de şemalara dönüşmektedir. Aslında bu mücadele ona büyük heyecan ve doyum sağlar.

Bu yaş grubunda çocuğun ilgilendiği konular genellikle kendi benliği üzerine kuruludur. Çizdiği resimlerde asıl tema abartılarak ön plana çıkarılır. Örneğin; resminde diş fırçalama anlatılmak isteniyorsa, ağız ve dişlerin abartılı görüntüsü, vücudun diğer organlarına göre daha önceliklidir (Artut, 2002:215-220).

Bu simge çeşitleme coşkusu 6 yaşa yaklaştıkça durulur, çocuk kendin has bir insan tipi yaratma isteğine girer (Kehnemuyi, 2001:23).

Şema öncesi dönemdeki çocuklar genellikle yaptıkları resimleri göstermek ve açıklamak arzusundadırlar. Renklerin, özellikle üç ana rengin (sarı, kırmızı, mavi) adlarının öğrenilmesi 4-5 yaşlarına rastlar. Bu dönemden itibaren çocuklar, parlak ve açık renkler başta olmak üzere bol renk kullanmaya başlarlar. Gerçeğe bağlı olmayan bir renk anlayışı görülür. Özellikle doğa ve hayvan çizimlerinde gerçeküstü renkler kullanılır.

Bu dönemde çocuklar çoğunlukla yakın çevrelerin etkileri altında kaldıklarından önceden ezberlenmiş, yaratıcılık açısından sakıncalı bazı şablon çizimleri benimseyebilirler. Örneğin, ‘62’ rakamından tavşan resmi, ‘M’ harfinden kuş, uçları yatay biçimde birbirine değecek şekilde oluşturulan iki üçgenden (papyon şeklinde) kelebek resmi (Artut, 2006) çizerler (Mercin ve Alakuş, 2009:129-130).

2.2.3. Şematik Dönem (7-9 Yaş arası-Belirli bir biçimin geliştirilmesi)

Bu dönemde ilkokula başlayan çocuklarda dış dünya ile iletişim artmıştır. Anne, baba, aile çevresi dışında yeni bir çevreye katılarak, öğretmeni ve arkadaşlarıyla toplumun bir ferdi olarak kendi başına ayakta durmaya çalışır. Bu yeni başlangıç resimlere de yansır (Mercin ve Alakuş, 2009:131).

Bu yaşlardaki çocuk, boşluktaki tüm varlık ve nesnelerin birbiriyle bağlantılı içinde olduğu sonucuna varmıştır. Bu bilinç ve buluş “yer çizgisi” adında bir simgeye dönüşür. Artık çocuk kendini bir çevrenin parçası olarak görmekte, yapacağı her şeyi buna bağlamaktadır. Böylelikle çocuk toplumsal anlayışa ilk adımını atmış oluyor diyebiliriz (Kehnemuyi, 2001:25).

Bu dönemde, vücudun önemli sayılan parçalarının abartılması, önemsiz parçalarının yok edilmesi, sıkça rastlanır bir özelliktir (Kırıçoğlu, 2002). Resimlerde seçilen konular bakımından cinsiyet farklılığı görülmeye başlar. Kız ve erkek çocukların yaptıkları resimler konu ve süsleme açısından ayırt edilebilir (Mercin ve Alakuş, 2009:132).

Sembollerin tanımlanmasında, algılanmasında çocuklar arasında bazı farklılıklar görülür. Bu durum, çocuğun kendi deneyimlerinde kuvvetle en çok etkilendiği obje tarafından belirlenmektedir. Bu objeler çiçekler, hayvanlar, çeşitli eşya ve insanlar olabilir. Fakat ortaya çıkan semboller çoğunlukla bir insan figürünü tanımlamaktadır. Çocuk bir defa bir sembolü elde ettikten sonra onun üzerinde çok çalışır ve aynı kategorideki birçok benzerini yapar. Dikkatsiz bir gözlemciye her sembol bir öncekinin bir tekrarı gibi gözükebilir. Fakat durum çoğunlukla böyle değildir. Çocuk çalıştıkça tanımadığı obje hakkında düşünmekte ve böylece sembol gittikçe daha tanınır bir forma girmektedir (Gaitskell ve Hurwitz, 1970; Artut, 2002:222).

2.2.4. Gerçeklik Dönemi (9-11 Yaş arası- Gerçeğe özentî ve başkaldırma dönemi)

Bu dönemde çocuklar, gerçeklerle daha fazla ilgilenmeye başlarlar. Artık çocuk, sosyal özgürlüğün bilincine yavaş yavaş varmaktadır.

Temel eğitimin sonlarına sarkan bu döneme “gruplaşma” veya “başkaldırma” dönemi de denmektedir. Realist bir anlayışın geliştiği katı gerçekçi yansımalar belirgin bir şekilde görülür (Artut, 2006).

Çocuk, çözmesi gereken birçok sorunu çözmeye bu yaşta yönelir. Bu nedenle belki resimleri biraz kuru olur ama daha gerçekçidir (Mercin ve Alakuş, 2009:132-133).

Demek ki bu yaştaki çocuk gerçeğe yönelen bir eğilim içinde yapmaktadır sanatını. Renk alanında çocuk, görüşe dayanan bir anlayış içinde nesnelerle renkler arasında bir bağlantı kurarken, öğretmeni ona çoğu kez renk bilgisi vermeye koyulur (Kehnemuyi, 2001:28).

Planlama, derinlik (perspektif) renk ve oran kavramları netleşmiştir. Bir önceki dönemlere sıkça kullandığı geometrik çizimler, anlatımlarına yanıt vermediğinden bu tür çizgilere eğilimleri yoktur.

Konu seçimlerinde bireysel farklılıkların yanı sıra cinsiyet önemli bir etken olmaktadır. Çizimlerde erkek çocuklar genellikle zorlukların üstesinden gelen kahramanlar, maceraperestler, avcılar, dağcılar, uçak ve otomobilleri çoğunlukla tercih ederler. Kızlar ise moda, dekoratif süslemeler, bebekler, kadın yüzleri, çiçek ve duygusal özellikleri yansıtan romantik, heyecan verici bazı figürler resimlerde egemen olmaktadır.

Bu dönem duygusal gelişimin en yoğun yaşandığı bir dönemdir. Resimlerinde gözlem ve incelemelere dayalı etkiler sıkça görülür. Bu dönem gençlik öncesi gruplaşma çağı da denmektedir. Çocuk resimlerinde perspektif etkileri görülür. Resimlerde katı gerçekçilik egemendir. Resimlerine insan figürlerindeki cinsiyet ayrımı yansır. Renk kullanımı anlam ve amacına uygun tercih edilir (Artut, 2002:224-225).

2.2.5. Mantık Dönemi (11-13 Yaş arası-Doğalcılık)

Ergenliğin başlangıcı olan bu dönem, bedensel ve ruhsal yönden oldukça kritiktir. Duyguların gelişmesini, düşüncenin gelişmesi izler. Bu çocuk resimlerine “gerçeği yansıtmaya” şeklinde yansır. Objelerin orantılarını, boyutlarını, derinliklerini çizgilerine yansıtmaya çalışırlar. Zengin bir yaratma gücü vardır. Fakat eleştirme bilincinden dolayı yaratıcılığını yitirme olasılığı görülür.

Çizim ve boyama işlemlerinde daha dikkatlidirler. Renk farklılıklarından haberdar olduğu için rengi en iyi şekilde kullanır. Yetişkinler gibi çizme ve boyama arzusu içindedirler. Odaklaştığı konularda kendi çabalarıyla başarılı olabilirler. Ünlü sanatçıların yapıtlarını merak ederler, ilgi duyarlar. Bazen kendi resimlerini beğenmezler, ancak eleştiriye de tahammül edemezler; çok sık eleştirirler. Bu dönemde içinde bulundukları bunalımlı durumdan ve çevresinde gelişen olumsuzluk ve baskıdan çok etkilenirler (Mercin ve Alakuş, 2009:134).

Resimlerinde sosyal-etik sorunların yanı sıra acı ve neşe gibi soyut kavramlar sembolize edilir. Nesnel ve geometrik algılama, hipotezle muhakeme etme yetileri resimlerinde önemli bir değişiklik olarak göze çarpar (Smith, 1993).

Resimlerinde genel özellikler;

Çevre ve doğadaki değişkenlikleri ifade yetisi güçlenmiştir. Resimde dinamik-kinetik etkiler, dramatik ve duygusal sahneler görülür. Perspektif ve ayrıntılara yeterince

inebilme yetisi gelişmiştir. Görsel, bilişsel ve duygusal gelişim etkilidir (Artut, 2002:226-227).

Bu yaşlarda çocuğun bir yandan gerçeği yansıtma isteği ve bu yolda başarısı ve başarısızlığı sürerken, bir yandan çizgide daha özgür ve kendisine özgü anlatım formları arar. Piaget bu evreyi “biçimsel işlemler evresi” olarak tanımlar (Issacs, 1965).

Resimsel birçok sorun artık öğrenilerek çözülür ve çözülmelidir. Örneğin, renk sorunu; renklerin birbiriyle ilişkisindeki etkileşim, renk karışımları, rengin duygusal ve anlatımsal etkileri araştırılarak öğrenilir. Okul çağında ve ilk ergenlik çağında resimde kaybolan bütünlük tekrar kazanılır. Genç, öğrenerek bütünü kavrar. Bu öğrenme çok boyutlu bir öğrenmedir (Kırıçoğlu, 2002:94).

2.3. İLKÖĞRETİM ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARDA GÖRSEL ALGI

Lowenfeld ve Münz’ün çalışmalarında, çocukların yaptığı resimler görsel ve dokunsal olarak iki ayrı algılama biçiminin sonucu olarak açıklanmaktadır. Görsel tipte bir çocuk önce yaşantısını görme duyusu ile ilgili yanıyla sınırlar belirlenmektedir, kabaca dış çizgilerini çizer (eskiz gibi), ikinci gözlem aşamasında yaşantısının bütün olarak bıraktığı izlenim bölümleri çözümlenmektedir. Üçüncü aşamada ise bu parçaları yeni bir form içinde düzenlemektedirler. Lowenfeld bu tip çocuk için ayrıntıların soyut olarak gözlemlenmesinin hemen hiç söz konusu olmayacağını belirtmektedir. “Görsel çocuk için yaşantının ayrıntılarının bilincinde olmak ve bu ayrıntılardaki değişiklikleri görebilmek önemlidir; çünkü bu ayrıntılar kendini çevreleyen dış gerçeklikte var olan etkilerin sonucudur” (San, 1977: 75; Akgün, 2004:102).

Arnheim’e göre çocuk resimlerindeki gelişme bir algısal olgudur. Bu gelişme algısal gelişme süreci içinde gerçekleşir. Çocuk resimleri gerçek bir yaratmadır. Çocuk gördüğü nesnenin yapısal bir eş değerini resimlerinde yaratır. Çocuk bildiğini değil gördüğünü çizer (Arnheim, 1960). Arnheim çocuğun çizgisiyle algısı arasında bağlantıyı kurarken bu işlemin ussal yanı ile birlikte gelişimsel yanını da vurgular. Çocuk resimlerindeki kimi özellikler (oransızlık, düzleme, röntgen resim... vb.) çocuk tarafından iki boyutlu resim düzlemi üzerinde üçüncü boyutu yaratmada bulunmuş özgün çözümlerdir (Kırıçoğlu, 2002:75).

Algı; duygusal ayımsama, farkındalık, derinlemesine anlayış sürecidir. Algısal eğitim sırasında, öğrenci ayrıntılara dikkat etmeyi, ilişkiler kurmayı, bakış açısını

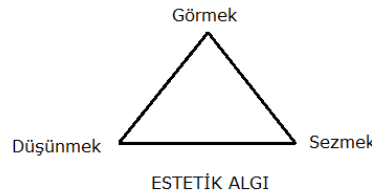
genişletmeyi, yakından ilgilenmeyi öğrenir. Görsel algı daha iyi görebilmek, ayrıntıları ayırmasma ve nesneler arasındaki bağlantıları kurabilme yetisidir (OÖSE, Ö.E.D, 1997:8-49).

Çocukların anlatım ve sezgilerindeki coşkuda arıların peteği yapışlarındaki, kuşların ötüşlerindeki doğallık ve özgürlük vardır. Anlatım biçimleri ve hedefleri, büyüklerin anlatım biçimlerinden ve hedeflediklerinden çok farklıdır. Onlar sezgilerini ortaya koyarken belki kendilerini beğendirmenin telaşı içindedirler. Yine çocukların çok kere, çalışmalarında, iki güneş çizmelerinin nedeni sorulunca da, yanıt olarak “biri annemin, biri babamın” demelerinde var olan şaşırtıcı farklılık, bir başka dünyanın simgesi olmuyor mu? (Gökaydın, 1998:2)

Algı (perception) insanın anlık yaşantısı sırasında kazanılan duyuşal bilgilerin (çevrede var olan olay ve etkilerin) beyin tarafından düzenlenip yorumlanması sürecidir.

Çevremizdeki bütün uyarıları aynı anda ve aynı yoğunlukta algılamamız mümkün değildir. Bu yüzden aradığımız, ilgilendiğimiz veya herhangi bir nedenle dikkatimizi çeken uyarıları daha net algılarız. Örneğin bir nesneyi ararken gördüğümüz diğer nesneleri ihmal ederiz, çevremizdeki konuşmalar arasında ismimiz geçmişse o yöne bakarız veya sessiz bir ortamda yüksek tondaki bir sese kulak kabartırız.

Şekil 3.1: Estetik Algı

Kaynak: Artut, 2002:130

Yukarıdaki şekilde estetik algının; düşünme, görme ve sezme kavramlarının birbiriyle olan etkileşimi (sirkülasyonu) sonucu gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Gözlem ve algılama yetileri her insanda farklı özellikler gösterebilir. Görmek çaba gerektiren öğrenilebilir bir davranıştır. Doğadaki varlıklar, birbiriyle olan farklılıklarından dolayı tanınır ve anlamlaşır. Örneğin bir ressamın görme becerisi tuval üzerine yaptığı şekillerle yeniden canlandırır, anlamlandırılır. Her insanın görme biçimi farklıdır. Bir toplumda beğendiğiniz bir kişi hemen dikkatinizi çeker. Çünkü sizi ilgilendiren

nedenlerden dolayı gözünüz ondan başkasını görmez (algıda seçicilik). Varlıkları algılama ve değerlendirme biçimi aynı zamanda insanın görme biçimine bağlıdır (Artut, 2002:130-132).

Çocuğun gelişim süreci içinde görme, algılama, düşünme ve çevresiyle tanışma sürecinde oyun ve sanatsal etkinliklere karşı dayanılmaz bir dürtü, içgüdüsel, dinamik bir istek vardır. Çocuğun hayal kurma-imgesel becerisi, konuşma, yürüme becerisi ile birlikte, hatta daha önce de ortaya çıkabilir.

İmge, zihinsel bir sirkülasyon, bir akış demektir. İmge yoluyla çocuk mantıksal, analitik kurallara bağlı kalmaksızın çeşitli etkinlik ve buluşlara yönelir.

Nitekim algılamayla elde ettikleri bazı simgeler-işaretler etkinlik süreci açısından son derece anlamlıdır. Çünkü bu simgeler çocuğun dünyasını dolaysız, yalın, saf bir şekilde yansıtan önemli unsurlardır.

Sanat etkinliği sürecinde simge, bir yaşantının imgesidir, çocuk tarafından algılama sırasında toplanırlar. Sanat etkinliğinde görsel simgenin, ilk algının imgesiyle ilişkili olabileceği, ama onun asla bir kopyası olmadığı, bütün bir yaşantı ya da deneyim sembolü olduğu belirtilmişti. Çocuk bu simgeleri, becerisinin sınırlarına göre ve yaşantısı ile ilgili olarak öğrendikleri ile bir bağlantı kurabildiği ölçüde, düşünce, duygu ve amaçlarını anlatacak bir mecaz yaratmak üzere bir araya koyar, kullanır (San, 1979), (Artut, 2002:197).

Plastik sanatlar eğitiminde görsel algılamanın yeri son derece büyüktür. Örneğin: hemen her gün önünden geçtiğimiz bir alanın, bir binanın veya bir pazar yerinin başka bir yerde resmini veya bir sanatçı tarafından çekilmiş fotoğrafını görünce şaşırırız. Bu resimdeki veya fotoğraftaki yerin, bizim her gün gördüğümüz yer olduğuna inanamaz, çerçeve içerisinde duran bu görüntünün nasıl olup da bizim aklımıza gelmediğini sorgularız. İşte burada olan şey sadece algı farklılığıdır. Sanatçı görme duyularıyla bizim gördüğümüzü görmüş ancak, bizden farklı algılamıştır.

Algısal deneyimler, yaratıcı sürecin bir parçasıdır. Sanatsal yaratıcı süreç, imgelerle düşünmeyi içine alır. İnsan algıların gereği olarak imgeler de sanatçının zihinde öncelikle dış dünya yoluyla oluşurlar. Böylelikle, her sanat eserinde, özellikle plastik sanatlarda, gerçeklikten nesnel olarak elde edilmiş zihinsel, duyuşsal ve görsel izlenim öğeleri yer alır (San, 2004).

Sanat eğitiminde görsel algı, bir duyuşsal ayırimsama yani figüre, fon ve ayrıntıların ayırım sanması ve bir nesnenin görsel özelliklerini kavrama ile ilintilidir. Bir sanat eseri pek çok sanat elemanından meydana gelmiş olabilir, ancak o bir bütündür ve öyle algılanır. Bunu Alman psikologlar M. Wertheimer, K. Köhler ve W. Köhler'in ortaya koymuş oldukları "Gestalt" kuramı açıklamaktadır (Mercin ve Alakuş, 2009:150-151).

Görsel algı, görsel uyarıcıları fark etme ve bunların ayırımını yapabilme ve daha önceki tecrübelerle bağlantılandırma suretiyle bu uyarıcıları deşifre edebilme yeteneğidir. Görsel algı, sadece doğru görebilme yetisi değildir. Görsel uyarıcıları yorumlamak beyinde gerçekleşmektedir, gözlerde değil (Forstig, 1968, s.5), (Cengiz, 2002:31).

2.4. İLKÖĞRETİM ÇOCUKLARINDA GÖRSEL DÜŞÜNCE

Düşünce soyut bir kavramdır. Özellikle ilköğretim 1., 2., ve 3. Sınıflarda soyut kavramları kullanmak ve öğrencilere aktarmak çaba gerektirebilir. Çünkü soyut kavramlar (hayal, rüya, düşünce vb.) genellikle somutlaştırılarak anlatılmaya çalışılır.

Düşünce üretmeyi, özgür düşünebilmeyi çocuklarımıza öğretmede güçlük çekilir. Bunun nedenini duyu algılarının geri plana itilmiş olmasında aramak sanırım yanlış olmaz. Düşünme ve algılama, akıl ve duyular karşılıklı bir alış-veriş içinde, belleğin işlevi de bu bütünün içinde yerini bulursa özgür düşünmeyi öğrenme o denli güç olmaz. Ne var ki, böyle bir eğitim için önce duyuların eğitimi gereklidir.

Duyuları eğitilmemiş olan, çevresinde olup-bitene karşı duyarsız kalır. Bakar görmez, işitir duymaz. Duyular arasında öncelikle bize olanca genişliğiyle dünyayı tanıtan göz gelir. Bu bakımdan sanat eğitimine geniş anlamda bir görme eğitimi, "görmeyi" öğreten bir eğitim demek yanlış olmaz. "Görme" burada geniş bir anlam kazanmakta, düşünmeyle bütünleşmektedir.

"Görsel düşünme" deyiimi son yıllarda dilimize girdi. Görme ve düşünme edimlerinin bileşiminden oluşan bu deyim kimilerine hala yabancı geliyor. Gözle düşünme, bir duyu organıyla akıl arasında bağıntı kurmada güçlük çekiliyor. Görsel düşünme duyu algılarından kopmayan, gözle bağıntısı kesilmeyen bir düşünce biçimidir. Başka deyişle, düşünmenin daha algılama sürecinde başlamasıdır. Bu nedenle somut gerçekten uzaklaşmaz.

Nesneye bağı olsun olmasın duyu algısının her türlü görsel biçime, imgeye aktarılabilir. Çocuk somut düşünür, düşünle gerçeği birbirinden güç ayırır. Ama gördüğünün resmini yaparsa bunu bir kaç çizgiyle dile getirir. Gördüğü somut biçimleri soyutlar. Doğaldır ki bu soyutlama yetişkinlerde olduğu gibi akıl süzgecinden geçen bir soyutlama değildir. Buna gözle düşünme demek yanlış olmaz. Bu görsel düşünme yolunda ilk adımdır. Çocuğun bu yetisinden her derste yararlanılabilir (İpşiroğlu, 1996:15-17). Aslında öğrencilere derslere başlamadan önce “çevre tasvirleri-betimlemeleri” egzersizleri yaptırılabilir. Bunu gerçekleştirmek için ya çevre gezisi yapılabilir ya da çevre ile ilgili ayrıntılı fotoğraf-video gibi görselleri sınıf ortamına taşınabilir.

Doğal olarak bir nesne veya olayın algılanması zihinde canlandırmakla gerçekleşir. Çizmeyi tasarladığımız resimler, kullandığımız kelime veya şekiller hafızamızda ne kadar netleşirse o kadar çabuk ve kolay düşünür ve öğreniriz. Eğer görsel düşünme sanatsal imgelerle tanımlanmak isteniyorsa onun belirtilerini iyi organize edilmiş formlar ile olan bağlantılarını aramak gerekir. Görsel düşüncenin imgelere dönüştürülüp hayata geçirilmesindeki en temel neden bireyin algıladığı iç ve dış dünyasını anlaşılır kılan çabasıdır.

Nesnenin şekil veya resmi ise kendisinden daha düşük ama daha yüksek bir algılama düzeyine yol açar. Hangi araçlarla algılasak algılayalım, bir nesne veya olay hakkında düşünebilmemiz için onu zihnimizde canlandırmak zorundayız. Görüntüyü düşünmemiz, koku, ses, tat veya dokunmaya göre çok daha kolay olduğu için, “zihinde canlandırma” olgusunu “görsel düşünce” olarak genelleştirebiliriz (Artut, 2002:129).

2.5. BAKMAK, GÖRMEK VE GÖRME BİÇİMLERİ

Günümüzde sanatçılar arasında veya sanatla iç içe olunan ortamlarda görme veya bakma hep tartışılmıştır. Görmede detaylar, ayrıntılar; bakmada ise yüzeysellik, bir anlık bakış söz konusu olmuştur. Buradan hareketle sanat eğitimi, temelde, görmeyi, sezmeyi ve deneyi amaçlar denmiştir. Matisse der ki, “yaratıcılık görme ile başlar” görme, bizatihi güç isteyen bir işlemdir.

Her toplumda, her alanda, özellikle doğada söylenmemiş güzellikler vardır. Her insan kendini çevreleyen bu değerlere bakar, fakat kaç kişi gerçek anlamı ile görebilir?

Gözlerimizi çeşitli olaylar için bütün gün kullanırız. Okumak, görmek, rutin işlerimizi yerine getirmek gibi (Gökaydın, 1998:5).

Bellek üzerine ünlü Rönesans sanatçısı Leonardo da Vinci, birçok insanın, “görmeden baktığını, hissetmeden dokunduğunu, dinlemeden duyduğunu, düşünmeden konuştuğunu söyler”. Bununla ilgili Raymond Keene Vinci’nin bu söylemine karşı şu önerilerde bulunur; “Eğer onun öğüdünü tutmak ve bellek gücünüzü artırmak istiyorsanız, bir müzisyen gibi dinleyin, bir ressam gibi görün, bir şair gibi konuşun, bir dansçı gibi dans edin”. Deneyin. Böylelikle sadece güçlü bir bellek değil, daha hoş anlamlı bir yaşam tarzını seçtiğinizi fark edeceksiniz (Artut, 2002:128).

Dış dünyadan bilgi ve bildirişim almayı duyu ve duyularımızla yapıyoruz. Bu anlamda duyu ve duyularımızı haberleşmeyi sağlayan kanallar olarak görmemiz mümkündür. Duyular içinde algılama bakımından en önemli rolü oynayan ise görme duyusudur. İnsanın gerçekliklerle ilgili bilgi toplama işleminin % 70-80’i görme kanalından gelmektedir.

Gestalt psikolojisine göre de görme dediğimiz olayda algılanan, nesnelere ilişkin tek tek veriler değil, nesnenin bütünü, genel bağlamı, algılanan bileşenlerin içinde bulundukları ilişkidir. Söz gelimi, bir kez gördüğümüz insanı bir daha görünce tanıyabiliriz; fakat onu tanımlamamız istenince bunda başarılı olamayız, çünkü tek tek veriler beyinde işlenmemiştir (San, 1981:292-293).

Nasıl görmemiz gerektiğini öğrenme yetkisi ile doğarız. Göz çalışmaya yetenekli olmak demek de doğuştan getirdiğimiz yetilerimizdir. Görsel sanatlara karşı duyarlı olmak çok nadiren doğuştan getirdiğimiz yetilerimizdendir. Bu duyarlılığı önce görmek, bakmak değil, görmeyi öğrenerek geliştirebiliriz.

Görme, istekle elde edilebilir. Görmek istiyorsak, gözümüz ve zihnimiz beraber çalışır.

Görme konusunda ne kadar çok yetenekli isek, bir sanat eserinden duyduğumuz hazzın derecesi de o denli farklıdır. Görsel alışkanlığımız arttıkça, sanatçının yarattığı görsel biçimden duyduğumuz zevk de o oranda büyüktür.

Görmesini öğrenmişsek sanatçının dehasını ve estetik deneyimin kaynağını oluşturan fikir-görsel biçim kaynaşması, daha iyi anlaşılacaktır (Güven, 1996:30)

Burada bize düşen görev, çocuğun gelişim sürecinde farkındalıklarını artırmak için görüntü hafızasını geliştirmek ve kendi imgeleri ile imge kökleri arasındaki bağlantıları güçlendirerek imgelemci düşünme yetisini geliştirmek gerekir.

İnsanoğlunun tüm yaşamını saran nesnel gerçekler, çocuğun zihinsel dünyasında yorumlanmalı ki (anamlı hale dönüştürülmeli) güçlü bir görme yetisi geliştirilsin.

Görme yetisi ve bilgiyle hareketlenen bilinç gerçek ışığın varlığı ile us'taki ışık bütün bunlar her insan yavrusunda farklı bir pencerenin açılmasını sağlayan unsurlardır (İskenderoğlu, 2006:9-12).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİLGİLENDİRME TASARIMI

3.1. BİLGİLENDİRME TASARIMI TANIMI

Bilgi, her disiplin için farklı özellikleri içerisinde barındıran geniş bir kavramdır. İnsanlar beyinde oluşan bilgiler ve fikirlerden ihtiyaç duydukları zaman yararlanmaya başlarlar. Kimi düşünürler bu düşüncelerin kalıcı olmasını ister. Yazıya dökülürse makale, şiir, edebiyat; notalarla belirtilirse müzik; renklerle, çizgilerle, hacimsel nesnelerle yani iki boyutlu veya üç boyutlu görsel anlatımlarla olursa plastik sanatları meydana getirir. Aslında insan, bunu yaparken hem kendisi ile hem de çevreyle iletişim içerisine girer. Adeta toplumla iç içe olduğunu bu şekilde belirtir. Bilgi bir noktadan sonra sahibinden bağımsız olur. Sonucunda insanlara faydalı, yol gösterici olmaya çalışır.

Bilgilendirme tasarımı Türkiye için çok yeni bir alandır. Sözcük anlamı gibi “bilgi ya da bilgilendirme biçiminin tasarımı şeklinde ifade edilebilirken, kavram olarak uzun yıllar grafik tasarımla birlikte gelişmiştir. III D (Uluslararası Bilgilendirme Tasarım Enstitüsü) bilgilendirme tasarımı şöyle tanımlamaktadır: “Kullanıcıların belirlenen gereksinimleri doğrultusunda, mesajın taşıyacağı içeriğin ve sunulacağı ortamın belirlenmesi, planlanması ve şekle sokulmasıdır”.

İsveç Malardalen Üniversitesi Bilgilendirme Tasarımı bölüm başkanı Prof. Rune Peterson’a göre ise, “hedeflenen alıcıların bilgi gereksinimini karşılamak amacıyla, mesajın analizini, planlamasını, sunuluşunu ve anlaşılmasını kapsar. Seçilen kitle ne olursa olsun, iyi tasarlanmış bilgilendirme çalışması, estetik, ergonomik, ekonomik olacak ve konu kapsamındaki gereksinimleri karşılayabilecektir.

Bilgi tasarımı kendi içinde yönlendirme tasarımı, metin /içerik tasarımı, kullanım kılavuz tasarımı, doküman tasarımı gibi yoğunlaştığı alanların olmasının yanı sıra grafik tasarım ürünleriyle de sağlam bir ortaklığı vardır.

Bilgilendirme tasarımının varlık gerekçesini bize, MetaDesing’in kurucularından Eric Spiekerman şöyle açıklıyor:

“Mesaj bombardımanı altında yaşadığımız günümüz dünyası, bizi sürekli kendine baktırmak, kendini dinletirmek ve kendine tepki verdirmek istiyor (New York fotoğrafı). Bilgilendirme tasarımcısının görevi, güzelin dışında ‘gerekli olanı’ bilmektir. Bilgilendirme tasarımı, öncelikle mesajı yalın bir biçimde anlatmak ister. Bilgilendirme tasarımı, bilgiyi; çekici, birden çok duyuyla algılanabilir, kolaylıkla anlaşılabilir,

etkileşimli, medyaya uyarlanabilir hale getirir. Özetle bilgilendirme tasarımı, gerekli olmayan unsurları süzerek, algıyı dolaylı olarak güçlendirir. Bilgilendirme tasarımı, kalıplara ve sınırlara göre değil, kullanıcısının gereksinimlerine göre şekillenir. Bilgilendirme tasarımı, verilecek bilgi miktarını ve görsel hiyerarşiyi belirler. Bilgilendirme tasarımı, en geniş kullanıcı grubunu hedefler. Öte yandan, başarılı bir bilgilendirme tasarımı çalışmasının da ‘kullanıcıları’ olarak farkına varamayabiliriz. Çünkü pek çok insanın, yolunda giden değil gitmeyen şeyler dikkatini çeker. Bu nedenle bilgilendirme tasarımı, Spiekermann’ın dediği gibi, ‘teşekkür almayan’, hatayı kaldırmayan ve çoğu zaman tölaranslı davranmayan bir alandır (Güler, 2006:42-44). “Bilgilendirme tasarımının en önemli amaçlarından biri kullanıcıların gereksinimlerine ilk denemelerinde ve kesintisiz ulaşabilmelerini sağlamaktır. Interstate sistemin “geliştirilmesinde” emek harcayan herkes, bir bilgilendirme tasarımcısıdır. İnşaat aşamasından önce, başlangıç aşamasında, sistemin uzunluğu, güzergahlar, tabelaların yerleri, yazı karakterleri, renk kodları, boyutları, oranları..vb tüm bunlar grafik tasarımcıların da bir parçası olduğu “bilgilendirme tasarımcılarının” uğraş alanıdır (Güler, 2007:54-55).

Gelişen dünya ve insanlar, her zaman yenilikleri de beraberinde getireceklerdir. Bilgilendirme tasarımcısının görevi, bu değişimleri algılayıp “problem” haline dönüşmeden, “çözüm” biçimine dönüştürmektir (Güler, 2007:69). Yine Güler’e göre (Güler, 2007:77) Türkiye’nin ilk otoyolu İstanbul’daki Birinci Boğaz Köprüsü’nün çevre yollarıdır. Modern anlamda kara yollarımızdaki ilk bilgilendirme tasarımı örneklerine de otoyollar ile başlamıştır (Güler, 2007:77).

Dr. Karel Van der Waarde, 1 Mayıs 2008 günü öğrencilere “İnsanları Gözlemek ve Tasarım” başlıklı bir seminer verdi. Dr. Waarde konuşmasında görsel bilgilerin geliştirilme sürecine insanların katılımının önemine değinmiştir.

Bilgilendirme tasarımı karmaşık bilgiyi kolay anlaşılır kılar ve kullanıma açar. Bilgi tasarımcıları tasarım, dil, değerlendirme ve teknik becerileri bilgiyi anlaşılır kılmak için bir arada kullanırlar. Tipografi, grafik tasarımı, fotoğrafçılık, uygulamalı dil, ergonomi ve psikoloji bilimlerinden gelen bilgileri harmanlayan bilgilendirme tasarımı hızla gelişen bir disiplin olmuştur. Disiplin, insanların formlar, yasal dokümanlar, işaretler, bilgisayar ara yüzleri ve teknik bilgileri anlama ve kullanma ihtiyaçlarına

cevap olmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaca yeni çözümler getiren bilgi tasarımcıları, bilgi kullanımlarında esaslı ekonomik ve sosyal gelişmelere öncülük etmiştir.

Kamu hizmeti, sağlık, eğitim ve diğer yasal konular hakkındaki bilginin internet üzerinden paylaşılması artık çağımızı yönlendirmektedir. Dolayısıyla ulaşılan bilginin tasarım kalitesi bu bilgilerin başarısında önemli bir rol oynamaktadır. Eğer görsel bilgileri kullanan insanlar tasarımcılar tarafından gözlenir ve görüşmeler yapılırsa, görsel tasarım geliştirilebilir (<http://ieu-cd.blogspot.com>, 2008).

Bilgi tasarımının ana ilkesi izleyicisi için karmaşık bir veri yığınına anlaşılır ve anında ulaşılabilir kılmaktır. Bunu başarabilmek için tasarımcılar geleneksel olarak veri gruplarını iyi tasarlanmış şemalar, grafiklerle veya diyagramlar şeklinde organize ederler. Bunların örneklerini yıllık raporlarda, bilimsel ders kitaplarında, yiyecek ambalajlarında ve günlük yaşantımızın her alanında görebiliriz. İyi yapıldığında, bilgi tasarımının yapısı sessizce arka planda kalır ve bilgi kendini gösterir. Kötü yapıldığında ise sonuçları korkunç olabilir.

Bilgi tasarımı pek nadiren nesneldir; büyük çoğunluğu tasarımcının sunulan konuyu ele alış tarzını yansıtır. Ama insanlar artık daha çok şeyi bilmek istiyorlar; bir ürünün nelerden yapıldığının yanı sıra, nerede ve nasıl yapıldığını da (Twemlow, 2008:106).

3.1.1 Okullarda Bilgilendirme Grafikleri (Tabelalar)

Okullarda bilgilendirme grafikleri ve her türlü görsel bilgi panoları M.E. B'in belirttiği yönetmeliğe göre düzenlenmektedir. Bunlar kısaca şu şekilde adlandırılmaktadır:

Kurum tabelaları- Okul ismi gibi,

Adlandırma tabelaları- Sınıflar, laboratuvar, idare katı,

Bilgilendirme tabelaları- Panolar, mevsimler şeridi,

Yönlendirme tabelaları- Piktogramlar gibi.

Okullarda bilgilendirme grafikleri ve her türlü görsel bilgi panoları ile ilgili yönetmelik ise şöyledir:

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI KURUM TANITIM YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Adlandırma tabelaları: Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile her tür ve derecedeki resmî, özel okul ve kurumlar ile görevlilerin oda kapılarındaki adı, soyadı ve unvanlarını; derslik, atölye, pansiyon, spor salonu, toplantı odası, öğretmenler odası, kütüphane, laboratuvar ve benzeri bölümleri belirlemek amacıyla kapı girişlerine konulan tabelaları,
- p) Yönlendirme tabelaları: Bakanlık kurumlarının yerleşiminde yer alan birimleri, bölümleri ve katları gösteren tabelaları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurum, Yönlendirme ve Adlandırma Tabelaları

Kurum tabelaları

MADDE 5 – (1) Bu tabelalarda kurum kuruluş adları;

- a) Bakanlık merkez teşkilatı ile taşra teşkilatından il veya ilçe millî eğitim müdürlükleri altın sarısı,
- b) Okul öncesi eğitim kurumlarında pembe,
- c) İlköğretim kurumlarında mavi,
- ç) Ortaöğretim kurumlarında sarı, zemin üzerine siyah renkte temel büyük harflerle Türkçe yazılır.

(6) Tabelalar, yaklaşık 50 metre uzaklıktan okunabilecek netlikte, ebatları binanın büyüklüğü ile orantılı ve mimari özelliğine uygun, iklim şartlarına dayanabilir malzemeden, ıslıklı veya ışıksız olarak yapılır. Tarihi özelliği bulunan tabelalar korunur.

Yönlendirme tabelaları

MADDE 6 – (1) Bakanlık kurumlarının yerleşimindeki; birimi, bölümü, katları gösteren tabelalarda, stilize edilmiş logo ya tabelanın solunda yer verilir. Logoda, yazı meşale alevine bloktur. Yön gösteren oklar sağ tarafta yer alır. Bu tabelalar, kurumlar için belirlenen zemin rengine göre düzenlenir.

Adlandırma tabelaları

MADDE 7 – (1) Bakanlık kurumlarında görevli olanların odaları ile derslik, atölye, pansiyon, spor salonu, toplantı odası, öğretmenler odası, kütüphane, laboratuvar ve benzeri bölümlerin kapı girişlerinde yer alan tabelalar; ilgili bölüm/oda/sınıf kapısı koridora ve sol tarafa açılıyorsa kapının sağına, kapı koridora sağ tarafa açılıyorsa, kapının sol tarafına

yüzeyle orantılı olarak yazım kurallarına uygun ve büyük temel harflerle yazılarak monte edilir. Tabelalar, kapı girişlerinin uygun olmadığı durumlarda uygun olan yerlere de konulabilir. Aynı bölüm veya oda farklı kişilerce ya da farklı faaliyetler için kullanılıyorsa tabelalar alt alta gelecek şekilde yerleştirilir.

(2) Sınıf tabelalarında rakam kullanılarak sınıf düzeyi belirtilir. Bir sınıfın birden fazla şubesinin bulunduğu durumlarda, rakamın yanında alfabetik sıra takip edilerek büyük temel harflere de yer verilir.

3.2. BİLGİNİN TASARLANMASI, GÖRSELLEŞTİRİLMESİ

Düşüncelerin şematik olarak görselleştirilmesi, günlük hayatımızda karşılaştığımız bazı sorunlara anlık, pratik çözümler bulunabilir. Kendimize yöneltilen bazı kavramlara ilişkin anlık bilgi istendiğinde bazı sözcüklerle veya cümlelerle, basit çizimlerle betimleme ya da bilgilendirme yoluna gidilir. Örneğin: bazı kavramları sözel olarak tanımlamakta güçlük çekilebilir. Bu durumda sembol, şema veya bazı pratik çizimlere gereksinim vardır. “Bir resim bin kelimeye bedeldir” sözü belki düşüncelerimizin artistik-resimsel özelliğini en iyi açıklayan bir deyimdir.

İşsel veya dışsal duyular aracılığıyla imgeler (hayaller) oluşur. Daha sonra imgeler birleşerek algıları, algılarda kavramları oluşturur. Dolayısıyla burada söz konusu olan; belleğimizde oluşan bu soyut kavramları görsel olarak nasıl somutlaştırabiliriz?

Örneğin bazı kavramlara görsel (çizim, yapıştırma, boyama sembollerle vb.) anlamlar yüklenerek ilgili beceri ve düşünce zenginliği gerçekleştirilebilir. Çünkü her düşünce Uygulanabildiği, işlevselleştiği ölçüde anlamlıdır. Yaratıcı tek bir düşünce, yaratıcı olmayan bir yığın düşünceyi silebilir.

Aslında görsel imgeler, işaret ve semboller tarih boyunca günümüze kadar değişkenlikler göstererek önemli iletişim biçimleri olmuştur. İnsanlar bir şeyleri tanımlamak için (tanımlamak istediği şeyin özüne uygun) bazı şekil veya simgeler uydururlar. Dolayısıyla çevremizi kuşatan her olguyla ya da her obje ile iletişim kurabilmek için bazen farkında olmadan da içgüdüsel olarak onlardan yararlanma yoluna gidiyoruz. Çünkü bir düşüncenin-tasarının, buluşun en dolaysız en yalın ve de en kestirme yolu şematik çizim ve simgelerle gerçekleşebilir.

Görsel algılamaya dayanan resimsel düşünce, (duyuşsal) sözel dile dönüşen düşünce türünden çok daha önce gelişir. Gelişimin başlarında, çocuğun resimsel nitelikte olan düşüncelere, daha sonraları sözel dil eklenir. Sessiz filmde sesli filme geçiş gibi. Kavramların anlamını belleğimize sadece sözel olarak kaydetmekle kalmaz, bir resim olarak da çekeriz. Hemen hemen her bir kavramın, resim olarak bir karşılığı olduğunu belirtmek abartılı olmayacaktır. Genelde beynin düşünsel tepkilerinin ilki, resimseldir (Artut, 2002:283).

3.3. GÖRSEL BİLDİRİŞİM

Görsel bildirişim, bilinçli aktarılan görsel bilgi olarak tanımlanabilir. Toplumsal ileti olarak bir bilgi aktarımı ve bilinçlendirmeyi bugün bir yaygınlık ve etkililikle kitle iletişim araçları yüklenmiştir. Basın, televizyon, renkli basın, film, fotoğrafçılık, reklamlar, çizgi romanlar, comics'ler güzel alanda büyük ölçüde bildirişim taşıyıcı roller üstlenmişlerdir.

Bugün güzel kitle iletişim araçlarından herkes, her an ve anında, hiçbir sorun çıkmadan dünyadan haberler almakta, her an toplumsal bilince ilişkin bir şeyler algılayıp öğrenmektedir.

Bu durum karşısında sanat bilimcileri ve sanat kuramcıları da, bildirişim kuramı (informationstheorie) ve bildirişim estetiği gibi konulara ilgi duymaya, sanat eğitimcileri de hiç değilse plastik sanatların (yüksek (!) güzel sanatların) dersler yoluyla algılanmasında bu yeni alanların getirdiklerinden yararlanmaya başlamışlardır.

Gözel bildirişim taşıyıcılarının çözümülenip yorumlanabilmesi için bunların kullandıkları simgesel dil ile imgeler diline ilişkin üst-dilin (meta-dil) değerlendirilmesi ve görsel iletişim olgusunun aydınlatılması gereklidir.

Bilimsel ve ussal bir çağ olan çağımızda görsel iletişimde bilimsel olarak, gerek çağdaş algı psikolojisinden gerekse sibernetik (kontrol ve iletişim) alanından ve bildirişim kuramından yararlanarak açıklanmaktadır.

Dış dünyadan bilgi ve bildirişim almada gözel bildirişim niceliksel olarak en üstün durumdadır; söz gelimi işitme yoluyla gelen bildirişimle kıyaslandığında, en aşağı onun 10 katı bir alabilirliği bulunmaktadır (San, 1981:291-293).

3.4. NESNELERİN, BİÇİMLERİN GÖRÜNÜRLÜĞÜ

Nesnelerin ve biçimlerin görünürlüğü; kelimelerin, cümlelerin, düşüncelerin kısaca verilmek istenen bilginin gösterilmesi, onun sergilenmesi konusunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle ortaya çıkan ürünler, içinde bulunulan ortamla paylaşılmak istenir. Bunu yaparken de mekânlar teşhir için hazırlanır.

Nesneleri ya da işleri gösteren, sunan, öneren, açığa vuran sergileme; neden yapılır ya da bir stant neden kurulur? Neden bir televizyon reklamı ya da reklam ilanı dururken, bir stand ve üzerinde birçok grafik ürünle birlikte sergileme yapılır? Velarde (1988:49) bu sorulara "sergilenecek bir şeyin ve anlatılacak bir hikâyenin olması" cevabını vermektedir. Dornie (2006:6) ise; sergileme yapmanın insanın doğasında olan bir etkinlik olduğunu belirterek, her bireyin evinin aslında bir sergileme alanı olduğunu ve bireylerin kendileri, yaşamları, ihtiyaçları hakkında bilgi vermek için nesneleri sergilediklerini ifade etmektedir.

Uzun bir geçmişe sahip olan sergileme tasarımı, son dönemlerde grafik tasarımın yeni ve etkin alanlarından biri olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Turgut (2003:181) grafik tasarım içerisinde yeni bir uygulama alanı olarak değerlendirilmeye başlanmış olan sergileme tasarımı (exhibition design)'nın, ürünün kitlelere sunumunda yapılan görsel bildirişim süreçleri ve tanıtım düzenlemelerini kapsadığını belirtmektedir.

Kısaca sergileme stantları; bir ürünü, fikri ya da tekniği geniş bir kitleye tanıtmak, sunmak ya da satmak için uygun yerler olduğu söylenebilir.

Sergiler, sergilemeler, gösteriler, teşhirler, fuarların hepsi sergileme uzmanlarını birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlayan ortamlardır ve temelde aynı şeyi ifade ederler. Göksel ve Sohodol (2005:11)'a göre tarihin en eski ve etkin tanıtım yöntemlerinden biri olan sergileme çalışmaları, M.Ö. 3. yüzyıla dayanmaktadır. Velarde (1988:13) ise büyük olasılıkla ilk sergilemelerin, pazar yerlerinde satılan ürünler için oluşturulduğunu belirtmektedir.

19. yy. sonu ve 20.yy'ın başında soyut sanatın gelişmesiyle oluşan yeni estetik anlayışın, sanat sergilerini etkilediğini belirtmektedir. Minimalist detayların önem kazanmasıyla sergileme tasarımı yeni bir bakış açısı kazanır. Bu sergilemede nesneler

adeta kendini açığa vurur. Sergilenen ürünler yaşam hakkında bilgi verir. Böylelikle grafik tasarım alanına “sergileme tasarımı” gibi yeni bir kavram girmiş olur.

Lorenc, Skolnick ve Berger (2007:8)’in ‘iletişim kuran çevreler’ olarak tanımladığı sergileme tasarımının, çok katmanlı bir iletişim sağladığı görülmektedir. İnsanoğlu'nun çevresiyle iletişim kurması sonucu ortaya çıkan ve günümüzde birçok farklı türde karşılaştığımız sergileme tasarımı, izleyiciyle en hızlı iletişim kuran tasarım alanlarından biri sayılabilir. Zamanla sergileme tasarımı türleri, birbirlerine çok benzer ve yakın olsa da, kendi arasında daha da ayrılmış, ayrılmaya da devam etmektedir. Bu durum, sergileme tasarımının artık birçok yeni ortamda kullandığına işaret edebilmektedir. Kısaca, bu örneklerde de görüldüğü üzere, yalın ama doğru çözümlenmiş bir görsel dil, sergileme tasarımında izleyiciyle iletişim kurmayı başarabilecektir (Demir, 2008:52-63).

Görsel sanatlar, görme yoluyla yeni anlam, fikir, felsefe ve nesne yaratmayı amaçlar. Sanatçının ve alıcının ilgi alanı sonsuzdur. Sanatçının düşünce boyutunun sınırsız olması gerekir. Görsel gücünün zenginleşmesi gelişmesi ve yeteneklendirilmesi arasında doğru bir orantı olacaktır. Öğrenme, görme, dokunma ve koklamadan daha çok görme ile olur. İnsan gözü, aktardığı duyumlara, deneyimlerini ve eğilimlerini de ekler. Bu nedenle bakma, görme derinliği, seçiciliği şeklinde adlandırılır. Görme olmayan bakma aşılmalı, göz duyarlılık ve farkındalık boyutuna ulaştırılmalıdır.

Çevremizdeki nesneler-görsel olarak, biçim ve renklerine ilişkin durumlarıyla: ışıklılık farkları, açık-koyuluk ve renk farklılıkları, bunlar arasındaki sınırlar gibi görsel verileriyle belirlenebilir. Ancak, görme ve algılama süresinde gözün aldığı bilgilerin (gözün bilgi kaydetme gücü: gözlerimiz bir saniyede 10^7 bit (seçim işlemi) yapabilir. Bu durum, bilinçte gerçekleşen seçim işleminin çok üstünde görülür. Bilinç saniyede ancak en fazla 16 seçim işlemine olanak tanır (Aksoy, 1975:108).

Nesnelerden oluşan çevrenin görülüp kavranmasında, organizmayı algılamaya yönelten duyum süreçleri gereklidir. Nesnelerin ne olduklarının, nasıl çalıştıklarının ve işlevlerinin ne zaman bozulduklarının bilinmesi gerekir (Güven, 1996:17-22).

3.5. BİLGİNİN MEKÂNSAL ALANLARDA GÖRÜNÜRLÜĞÜ

Günümüzde, mekân içinde karşılaşılan görsel bilgilerin çokluğundan dolayı insanın iletişimle karşı karşıya kaldığı bilinmektedir (alışveriş merkezleri, hastaneler, okullar vb. gibi).

Kentsel mekânlar, farklı gruplar tarafından, farklı yerlerde gerçekleşen farklı aktiviteler için kullanılır. Bir mekânın yerlisi olanların genelde acelesi vardır ve her nereye gitmeleri gerekiyorsa bir iş toplantısına, arkadaş ziyaretine, bir paketi bir yerden almaya, tren yakalamaya, havaalanından birini almaya sadece oraya ulaşmak isterler. Böyle zamanlarda istediğiniz yere ulaşabilmek için kamu alanının sizinle aynı yöne ilerlemesini, önünüzde bir harita gibi açılması ve hedefinize doğru rahat ve telaşsız bir şekilde rehberlik etmesini istersiniz. Hatta bir yol bulma sürecinin gerçekleştiğinin bile farkına varmak istemezsiniz; tek düşünmek istediğiniz, oraya vardığınızda ne olacağınızdır.

“Bir şehirde kaybolmanın özü, ironik olarak, bir şeyler keşfetme olasılığıdır ve böyle bir işaretlendirme projesine tamamıyla grafik bir yaklaşım, bu ilginçliği atlayacaktır” diyor Paul Elliman. “işaretlendirme sorununa alışıldık bir çözüm, daha çok işaret üretmektir: turizmin ihtiyaçlarının arttığı her bölgede olduğu gibi işaretler, tamamen yönlendirme ve coğrafi amaçlı (yol işaretleri gibi) işaretlerinin yanına eklenirler.

Müzeler gibi ortamlarda da, açıklayıcı yönlendirme işaretleri önemli olduğu kadar belli bir atmosferin ve kurumun kimliğinin hissedilmesi de önemlidir (Twemlow, 2008:100).

Yaklaşık son 30 yıldır, müze bilimcilerin ve sergi tasarımcılarının ortak araştırma konuları arasında, nesnenin arkasında gizli kalan bilginin görselleştirilmesi yer almaktadır. Bu araştırmaların sonunda, müze mekânının tasarımı, görselliğin kuramsal ve uygulamaya yönelik araçları yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bir müzenin, özellikle sergileme için ayrılmış mekânları, nesnenin kendisini ve nesneye ait bilgiyi görünür kılmak üzere kurgulanmaktadır. Bugüne kadar yaptığımız kuramsal araştırmalar ve gerçekleştirdiğimiz uygulama projeleri, müzecilik açısından bilginin aktarılması için tasarlanan mekânın, nesnenin sergilenmesi için tasarlanandan daha karmaşık olduğunu göstermiştir.

Nesnenin kendisinin karmaşık ve tanımsız olduğu bu müzelerde, bilginin görselleştirilmesi ile ilgili konu farklı bir boyuta taşınmaktadır. Öyle ki, bazı yeni kurulan kent müzelerinde, bilginin aktarılması için geliştirilen görsel malzeme, müze nesnesinin kendisini oluşturmaktadır. Bu durumda bir kentin müze ortamında temsili, özellikle sanat kuramının ve gösterge bilimin ilgi alanlarından biri olan “reprezantasyon” u gündeme getirmektedir. Reprezantasyon sözcüğü Türkçede karşılığını “temsil” ve “yeniden sunum” olarak bulmuş olsa da, sözcüğün tercümesinde güçlükler yaşandığı bir gerçektir.

Bakma Biçimleri

“Reprezantasyon” sözcüğünü müzecilik yönünden irdelemek adına yapılacak bir araştırmada ilk gündeme gelecek konu “bakma biçimleri”ndeki dönüşümlerdir. Hiç şüphesiz bir arkeoloji müzesinde, bir antik vazoya, ya da gözyaşı şişesine, bir tasarımcının bakmasıyla, bir arkeoloğun bakması arasında büyük farklar vardır. Benzer biçimde, antik bir vazoya bir yetişkinin bakışıyla, bir çocuğun bakışı da aynı olamayacaktır.

Sözünü ettiğimiz zorluk küçük bir çocuğun nesneyi görmesi için tasarlanacak düzenekle, aynı anda yetişkin bir izleyicinin de nesneyi görebilmesinin sağlanmasından biraz farklıdır.

Görsellik ve görselliğin kültürü üzerine son yirmi yılda sayısız araştırma yayımlanmıştır. Benim en sık referans verdiğim kitaplarından biri Türkçeye de çevrilmiştir. Jonathan Crary tarafından yazılan ve müzelerin kurumlaştığı 19. Yüzyılda, dünyanın algılanmasının da değiştiğini vurgulayan kitabın anahtar sözcüğü “görmek”tir. Gözlemcinin Teknikleri’nde söz edilen zaman dilimi, modern dünyanın kurgulanması ile de çakıştığı için, görmekle modern bilincin nasıl örtüştüğünü anlamak açısından bu çok yararlı bir kitaptır. Jonathan Crary’nin iddiasına göre, “görmeye ve bakmaya ilişkin konular kaçınılmaz olarak bedenle -gözle, bakılan nokta ve bakış açısı ile ve sosyal iktidarın işleyişi ile doğrudan ilişkilidir”. Crary, bakmak fiziksel bir olaydır, bir başka deyişle gözle ilgilidir, ancak aynı zamanda da son derece ideolojik bir olgudur derken, bakmanın eylem olarak sosyal biçimlenmenin ve ideolojik yapılanmanın dışında var olmayacağını, her şeyin ötesinde “tarihsel bir olgu” olduğunu vurgulamaktadır.

Göz hiç şüphesiz bakmanın aracıdır, ancak görmek için bundan daha fazla aracıya gereksinim duyduğumuz da bir gerçektir. Hepimiz aynı nesneye baksak da çok

azımız aynı şeyi görürüz. Elimizde tuttuğumuz kaleme, bir mimarla bir plastik üreticisinin bakışının aynı olması oldukça güçtür. Mimar kalemin kesik ucu ile çizim tekniğini geliştirebileceğini düşünürken, plastik üreticisi üretim detaylarındaki kusurları görecektir. Bugün bu kaleme bakmakla bundan yüzyıl sonra aynı kaleme bakmak arasında da fark olacaktır. Kısacası görme biçimleri kişiden kişiye ve zaman içinde değişmektedir.

Müze mekân tasarımı nesnenin nasıl gösterildiğinin kontrolü kadar, mekânın görsel algısının da kurgulanması olasıdır. Araştırmalarımız, tek bir nesnenin bile tüm mekânı dönüştürmesinin mümkün olduğunu göstermiştir. Müzenin en önemli işlevlerinden biri bilgiyi kalıcı kılmaktır.

Müzenin kurum olarak işlevi, nesneyi müzede görünür kılmak, bilgisini soyutlamak, iletmek ve bilgiyi kalıcı kılmaktır. Bilginin nesilden nesil'e aktarılması, ne yazık ki, diğer kalıtımsal özellikler gibi, doğal yöntemlerle olmamaktadır. Her bireyin kendi bilgi dağarcığını oluşturması ve gördüklerini bu temel üzerinde yorumlaması, oldukça uzun zaman alan ve emek gerektiren bir süreçtir. Müzenin, kurum olarak en önemli işlevlerinden biri de bilgiyi kalıcı kılmaktır. Bilgiyi kalıcı kılmanın ve daha geniş kitlelere ulaştırmanın en yaygın yöntemi, düzenlenen sergiler ve yayınlardır. Müzelerin kalıcı ve geçici koleksiyonları ile ilgili derledikleri ve yayımladıkları eserler, bunların eleştirilerine yer verdikleri süreli yayınlar ve derledikleri görsel malzemeler, gelecekteki araştırmacılar için vazgeçilmez bilgi kaynakları olacaktır.

Jonathan Crary'nin sözlerini anımsarsak, klasik dönemden modern döneme geçerken yaşanan sıçramanın en önemli aktörü izleyicinin kendisidir. Pasif, tek bir noktadan bakan izleyici, yerini, sorgulayan, yorumlayan ve eleştirebilen bir gözlemciye bıraktıysa, bundan sonraki aşamanın görmeyi ve görüneni nasıl dönüştürdüğü de araştırılmalıdır. Mars'ta gerçekleşen bir fırtınanın görüntülerinin ilkokulda sınıfta izlenebildiği yeni yüzyıl insanının bakma biçimlerinin tartışmaya açılması gerekir (Savaş, 2008:1-13).

Görsel nesneler, nerede olursa olsun görsel algımızı tatmin edici, kalıcı görünüm kazandırmalıdır. Görsel bir objede, bilginin kalıcı olması için, görsel algıyı destekleyici bütün unsurlar, yazılı belgeler, broşürler, afişler, kataloglar vb. olmalı ve izleyiciye kolaylık sağlamalıdır.

3.6. BULGULAR VE YORUM

İlköğretim okullarında bilgilendirme grafiklerinin etkililiğini öğrenci görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmada, veri toplama aracında yer alan sorulara ilişkin öğrencilerin verdikleri cevaplar ve elde edilen bulgulara yönelik yorumlar bu bölümde ele alınmıştır.

Araştırmada yanıtı aranan ilk soru, “Okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklindedir. Birinci soruya yönelik toplam öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 1. de verilmiştir.

Tablo 3.1. Öğrencilerin “okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgilendirme grafiklerinin sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Evet	608	75
b.Hayır	86	11
c.Kararsızım	118	14
TOPLAM	812	100

Tablo 3.1’e bakıldığında, öğrencilere bir okula girildiğinde bilgi panolarının bilgilendirme açısından etkisine yönelik %75’i “evet”, % 14’ü “kararsızım”, % 11’i ise “hayır” görüşünde oldukları anlaşılmıştır. Araştırmanın birinci sorusuna yönelik öğrencilerin bildirdikleri görüşlerin geneline bakıldığında olumlu olarak belirtmişlerdir.

Araştırmada birinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.1.1 de verilmiştir.

Tablo 3.1.1. Öğrencilerin “Okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.1			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	316	46	66	428
	%	74	11	15	100
Kız	N	292	40	52	384
	%	76	10	14	100
Toplam N		608	86	118	812
Toplam %		75	11	14	100

Tablo 3.1.1 incelendiğinde, öğrencilerin “okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna, erkek öğrenciler %74, kız öğrenciler % 76 oranla “evet” seçeneğini yanıtladıkları anlaşılmıştır. Buna göre okul içindeki bilgi panolarının öğrencileri bilgilendirmede cinsiyet açısından aynı düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada birinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.1.2 de verilmiştir.

Tablo 3.1.2. Öğrencilerin “Okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.1			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	442	62	79	583
	%	75	11	14	100
Özel Okul	N	166	24	39	229
	%	72	11	17	100
Toplam N		608	86	118	812
Toplam %		75	11	14	100

Tablo 3.1.2’ye bakıldığında, her iki okulunda, “Okula girdiğinizde o mekânda yer alan okul içindeki bilgi panolarının, bilgilendirmesi açısından etkili olduğu” çoğunluk (devlet %75, özel okul %72) olarak “evet” seçeneğine verdikleri yanıtlarda belirtilmiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin bildirdikleri görüşlere göre, ilköğretim okullarındaki bilgi panolarının çoğunlukla etkili olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada yanıtı aranan ikinci soruda, “ Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” sorusu, öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 5.2 de verilmiştir.

Tablo 3.2. Öğrencilerin “Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
Eğlendiriyor	43	6
Bir konu hakkında bilgi veriyor	678	82
Hayal dünyamı genişletiyor	53	7
Diğer.....	38	5
TOPLAM	812	100

Tablo 3.2 incelendiğinde, öğrencilerin bilgilendirme panolarının ne kazandırdığına ilişkin verdikleri yanıtlar a göre; % 82’si “ bilgi panolarının bir konu hakkında bilgi verdiği”, % 7’si “hayal dünyamı genişletiyor” dediği, % 6’sı “diğer...” seçeneği, % 5’i “eğlendiriyor” seçeneği ile cevap verdikleri belirtilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, bilgi panolarının bir konu hakkında bilgi verdiği belirtilerek olumlu cevap verdikleri söylenebilir.

Araştırmada ikinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.2.1 de verilmiştir.

Tablo 3.2.1. Öğrencilerin “Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.2				Toplam
		a	B	c	d	
Erkek	N	22	356	29	21	428
	%	6	82	7	5	100
Kız	N	21	322	24	17	384
	%	5	84	7	4	100
Toplam N		43	678	53	38	812
Toplam %		5	83	7	5	100

Tablo 3.2.1 incelendiğinde, “ Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” sorusunda, öğrencilerin çoğunluğu; erkeklerde % 82, kızlarda % 84 oranla b. “ Bir konu hakkında bilgi veriyor” seçeneğini yanıtladıkları anlaşılmıştır. Buna göre okul içindeki bilgilendirme panolarının “bir konu hakkında bilgi vermede” etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada ikinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.2.2 de verilmiştir.

Tablo 3.2.2. Öğrencilerin “Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.

Cinsiyet		Anket Soru.2				Toplam
		a	b	c	d	
Devlet	N	29	501	31	22	583
	%	5	86	5	4	100
Özel Okul	N	14	177	22	16	229
	%	6	77	10	7	100
Toplam N		43	678	53	38	812
Toplam %		5	83	7	5	100

Tablo 3.2.2’ye bakıldığında, her iki okulunda okul içindeki bilgilendirme panolarının çoğunluk (devlet % 86, özel okul % 77) olarak “ Bir konu hakkında bilgi veriyor” seçeneğine verdikleri yanıtlarda belirtilmiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin bilgilendirme panolarının bir konu hakkında bilgi verdiğini belirtmeleri ilköğretim okullarındaki panoların, bilgilendirme açısından yeterli olduğu söylenebilir.

Araştırmada yanıtı aranan üçüncü soruda, “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” sorusu, öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.3. de sunulmuştur.

Tablo 3.3. Öğrencilerin “Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Evet	623	77
b.Hayır	189	23
TOPLAM	812	100

Tablo 3.3'e bakıldığında, öğrencilerin % 77'si "evet", % 23'ü "hayır" görüşünde oldukları anlaşılmaktadır.

Ayrıca üçüncü sorunun devamını oluşturan "...niçin?" kısmına yönelik olarak öğrencilerin % 77'i, görsellerde kullanılan renkler ve yazılar, farklı konu çeşitliliği(sağlık, fen, Atatürk, deprem, ilginç bilgiler, karikatürler, temizlik vb.), haberler, önemli duyurular, doğaüstü olaylar-erozyon-heyelan, bilimsel bilgiler-astronomi-uzay, tarihi olaylar-Çanakkale vb. konuları belirtmişlerdir. % 23'ü ise; ilgisini çekmediği, uzun yazıların sıkıcılığı, hazırlanan afişlerin uzaktan görünmeyip dikkat çekmediği, sıradanlaştığı, renklerin iyi seçilmediği, konuların karmaşık ve zor anlaşılır olduğu vb. olumsuzluklar dile getirilmiştir.

Sonuç olarak, okul içindeki panolar ve görsel işaretler, öğrencilerin % 77 oranla dikkatlerini çektiği söylenebilir.

Araştırmada üçüncü soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.3.1 de verilmiştir.

Tablo 3.3.1. Öğrencilerin “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.3		Toplam
		a	b	
Erkek	N	328	100	428
	%	77	23	100
Kız	N	295	89	384
	%	77	23	100
Toplam N		623	189	812
Toplam %		77	23	100

Tablo 3.3.1 incelendiğinde, Öğrencilerin “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” sorusuna ilişkin erkeklerde ve kızlarda eşit oranda (% 77) “evet” seçeneğine cevap verdikleri görülmektedir.

Araştırmada üçüncü soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.3.2. de verilmiştir.

Tablo 3.3.2. Öğrencilerin “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.3		Toplam
		a	b	
Devlet	N	443	140	583
	%	76	24	100
Özel Okul	N	180	49	229
	%	79	21	100
Toplam N		623	189	812
Toplam %		77	23	100

Tablo 3.3.2’ye bakıldığında “ Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?” sorusuna, her iki okulunda (Devlet %76, özel okul% 79) oranla “evet” seçeneğine verdikleri cevap belirtilmektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin çoğunluğunun (% 77) verdikleri cevaplara göre, panoların ve görsel işaretlerin dikkat çekmede etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada yanıtı aranan dördüncü soru, “Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı?” olmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.4 de sunulmuştur.

Tablo 3.4. Öğrencilerin “Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı ?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
Çok	239	30
Yeteri kadar	473	58
Az	100	12
TOPLAM	812	100

Tablo 3.4’e bakıldığında, öğrencilerin % 58’i “yeteri kadar”, % 30’u “çok”, % 12’si “az” seçeneğini işaretledikleri anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre panolardaki bilgileri hayatta uygularken veya hayata uyarlarken kendilerine yararlı olabileceği ve hayatı kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Araştırmada dördüncü soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.4.1. de verilmiştir.

Tablo 3.4.1. Öğrencilerin “ Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı ?”
Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.4			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	127	248	53	428
	%	30	57	13	100
Kız	N	112	225	47	384
	%	29	59	12	100
Toplam N		239	473	100	812
Toplam %		29	58	13	100

Tablo 3.4.1 incelendiğinde, “Bilgi panolarının hayatı ne düzeyde kolaylaştırdığı ?” sorusuna ilişkin erkeklerin %57, kızların ise %59 “yeteri kadar” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada dördüncü soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.4.2. de verilmiştir.

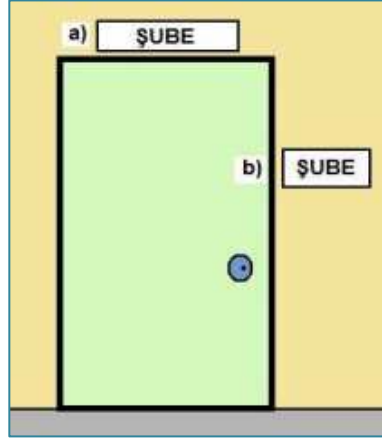
Tablo 3.4.2. Öğrencilerin “ Bilgi panolarının hayatınızı ne düzeyde kolaylaştırdı ?”
Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.4			Toplam
		a	B	c	
Devlet	N	173	336	74	583
	%	30	57	13	100
Özel Okul	N	66	137	26	229
	%	29	60	11	100
Toplam N		239	473	100	812
Toplam %		30	58	12	100

Tablo 3.4.2’ye bakıldığında, “Bilgi panolarının hayatı ne düzeyde kolaylaştırdığı ?” sorusuna ilişkin Devlet okulunun %57, özel okulun % 60’ı “yeteri kadar” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, öğrencilerin çoğunluğu, görsel bilgilendirme panolarının hayatlarını kolaylaştırdığı görüşündeler.

Araştırmada yanıtı aranan beşinci soruda, “Şube isminin konum itibariyle nerede yazılı olmasını istersiniz? Sorusu resim olarak, öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.5. de sunulmuştur.

Tablo 3.5. Öğrencilerin “Şube isminin konum itibariyle nerede yazılı olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Şube levhası kapı üstünde	412	51
b.Şube levhası kapı yanında(sağında)	400	49
TOPLAM	812	100

Tablo 3.5’e bakıldığında, öğrencilerin % 51’i “Şube levhası kapı üstünde”, % 49’u “Şube levhası kapı yanında(sağında)” seçeneğini işaretledikleri görülmüştür.

Ayrıca beşinci sorunun devamını oluşturan a veya b seçeneği için “niçin...?” kısmına yönelik öğrencilerin cevapları şöyledir:

“a” seçeneği için verilen cevaplar; yeri güzel, anlamlı, düşürülme-kırılma olasılığı düşük, belirgin, uygun, güzel, dikkat çeker, kolay gözüktür, net görünür, mantıklı, dekor olarak iyi durur, karalanmasın-çizilmesin, üstte alışığım, okulumuzda böyle, nedenini bilmiyorum, üstünüz de ondan, zarar verilmez, herkesçe görülür vb. kısa cevaplar verilmiştir.

“b” seçeneği için verilen cevaplar; sınıfı hemen bulabiliriz, boyu kısa olanlar rahat görür, kolay bulunur, başımızı yukarı kaldırmak zorunda kalmayız, yukarı bakmak zor, yukarıda göremiyorum, herkesin boyu aynı olmayabilir, daha gösterişli, yandan

gelenler hemen görür, kapıyı açarken dikkat çeker, üste bakınca boynum ağrıyabilir, küçükler görsün diye vb. gibi kısa cevaplar verilmiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin çoğunluğu (% 51), şube isminin kapının üstünde olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Araştırmada beşinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.5.1. de verilmiştir.

Tablo 3.5.1. Öğrencilerin “Şube isminin konum itibarıyla nerede yazılı olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.5		Toplam
		A	b	
Erkek	N	222	206	428
	%	51	49	100
Kız	N	194	190	384
	%	51	49	100
Toplam N		416	396	812
Toplam %		51	49	100

Tablo 3.5.1 incelendiğinde “Şube isminin konum itibarıyla nerede yazılı olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin erkeklerin ve kızların aynı oranda %51, “a.Şube levhası kapı üstünde” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada beşinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.5.2 de verilmiştir.

Tablo 3.5.2. Öğrencilerin “Şube isminin konum itibarıyla nerede yazılı olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.5		Toplam
		a	b	
Devlet	N	253	330	583
	%	44	56	100
Özel Okul	N	159	70	229
	%	70	30	100
Toplam N		412	400	812
Toplam %		51	49	100

Tablo 3.5.2’ e bakıldığında, “Şube isminin konum itibarıyla nerede yazılı olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin Devlet okulunun % 56’sı “Şube levhası kapı yanında(sağında)” , özel okulun % 70’i “Şube levhası kapı üstünde” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, okul değişkenine göre, farklı sonuçlar çıkmıştır. Çünkü devlet okulunda sınıf levhası, kapının sağında, özel okulda ise kapının üstünde yer almaktadır. Okullardaki levhanın konumuna göre farklı seçeneklerin seçilmesi etkili olmuştur.

Araştırmada yanıtı aranan altıncı soruda okullardan seçilen üç tane mevsim panosu ile “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan mevsim panosunun öğrencilere göre uygunluğu? Sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.6. da sunulmuştur.

6. Aşağıdaki mevsim panolarından hangisi size göre daha uygundur?

a.()

b.()

c.()

d.()

Tablo 3.6. Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a	81	10
b	511	63
c	125	15
d	95	12
TOPLAM	812	100

Tablo 3.6’ya bakıldığında, öğrencilerin % 63’ü “b”, % 15’i “c”, % 12’si “d”, % 10’u “a” seçeneğine yanıt verdiği saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, mevsim panoları araştırmacı tarafından tasarım ilkelerine göre sade ve öz olarak tasarlanan bilgilendirme panosunun (grafiği) diğerlerine göre daha etkili olduğu saptanmıştır.

Araştırmada altıncı soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.6.1. de verilmiştir.

Tablo 3.6.1. Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.

Cinsiyet		Anket Soru.6				Toplam
		a	b	c	d	
Erkek	N	40	273	65	50	428
	%	10	63	15	12	100
Kız	N	41	238	60	45	384
	%	11	61	16	12	100
Toplam N		81	511	125	95	812
Toplam %		10	63	15	12	100

Tablo 3.6.1 incelendiğinde, “Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 63, kızların %61’i yeni tasarlanıp sunulan “b.” Seçeneğine cevap verdikleri görülmüştür.

Araştırmada altıncı soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.6.2. de verilmiştir.

Tablo 3.6.2. Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.6				Toplam
		a	b	c	d	
Devlet	N	59	356	96	72	583
	%	10	61	17	12	100
Özel Okul	N	22	155	29	23	229
	%	10	67	13	10	100
Toplam N		81	511	125	95	812
Toplam %		10	63	15	12	100

Tablo 3.6.2’ye bakıldığında “Öğrencilerin “resim olarak verilen mevsim panolarının öğrencilere göre uygunluğu?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 61, özel okulun %67’si yeni tasarlanan “b.” Seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri görülmüştür.

Sonuç olarak, öğrencilerin çoğunluğunun (% 63), mevsim panolarında yeni tasarlanan, görsel olarak sade, konuya uygun olarak anlatım yapan pano seçildiği görülmüştür.

Araştırmada yanıtı aranan yedinci soru; “aşağıdaki sınıf ismini gösteren levhalardan hangisini sınıfınız için tercih ederdiniz” olmuştur. Yedinci soruya ilişkin yüzde oranları Tablo 3.7. de sunulmuştur.

7. Aşağıdaki sınıf ismini gösteren levhalardan hangisini sınıfınız için tercih edersiniz?

Tablo 3.7. Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a	101	13
b	433	53
c	278	34
TOPLAM	812	100

Tablo 3.7’ye bakıldığında, öğrencilerin % 53’ü “b”, %34 “c”, % 13’ü “a” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak öğrencilerin, 6. soruda olduğu gibi, “b” seçeneğinde, yeni hazırlanan tasarım seçilmiştir. Öğrencilerin yeni görsellere açık oldukları anlaşılmıştır. Böylece kısa süreli olmasa da zaman zaman küçük değişiklikler yaparak, görsel hareketlilik sağlanabilir.

Araştırmada yedinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.7.1 de verilmiştir.

Tablo 3.7.1. Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.7			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	56	240	132	428
	%	13	56	31	100
Kız	N	45	193	146	384
	%	12	50	38	100
Toplam N		101	433	278	812
Toplam %		13	53	34	100

Tablo 3.7.1 incelendiğinde, “Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” sorusuna ilişkin, erkeklerin %56’sı, kızların % 50’si yeni tasarlanıp sunulan sınıf tabelası “ b” seçeneğinin çoğunlukla cevaplandığı görülmüştür.

Araştırmada yedinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.7.2 de verilmiştir.

Tablo 3.7.2. Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının, öğrencilere göre uygunluğu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.7			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	66	317	200	583
	%	11	55	34	100
Özel Okul	N	35	116	78	229
	%	15	51	34	100
Toplam N		101	433	278	812
Toplam %		13	53	34	100

Tablo 3.7.2’ye bakıldığında “Öğrencilerin “iki okulun sınıf tabelalarını gösteren levhalarla beraber, “b” seçeneğinde yeniden tasarlanan sınıf tabelasının,

öğrencilere göre uygunluğu?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 55’i, özel okulun % 51’i yeni tasarlanan “b.” Seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri görülmüştür.

Sonuç olarak öğrencilerin çoğunluğunun (% 53) “b” seçeneğini yanıtlayarak, yeni tasarımın etkili olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada yanıtı aranan sekizinci soruda; okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir? Sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.8. de sunulmuştur.

Tablo 3.8. Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Kırmızı	210	26
b.Siyah	118	15
c.Mavi	278	34
d.Diğer....	206	25
TOPLAM	812	100

Tablo 3.8’e bakıldığında, öğrencilerin % 34’ü “mavi”, % 26 “kırmızı”, %25’i “diğer”, % 15’i “siyah” seçeneğine cevap verdikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre % 34 ile “mavi” renk seçilmesinde, şu an okullarındaki mevcut tabelalarda kullanılan renklerin etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca sekizinci sorunun devamını oluşturan “diğer....” seçeneğinde sırasıyla en fazla tercih edilerek yazılan renk “mor” olmuştur. Devamında ise sarı, yeşil, turuncu, pembe renkleri gelmektedir.

Araştırmada sekizinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.8.1 de verilmiştir.

Tablo 3.8.1. Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.8				Toplam
		a	b	c	d	
Erkek	N	105	62	157	104	428
	%	25	15	36	24	100
Kız	N	105	56	121	102	384
	%	28	15	31	26	100
Toplam N		210	118	278	206	812
Toplam %		26	15	34	25	100

Tablo 3.8.1 incelendiğinde “Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 36’sı, kızların % 31’i “mavi renk” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada sekizinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.8.2 de verilmiştir.

Tablo 3.8.2. Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.8				Toplam
		a	b	c	d	
Devlet	N	163	78	210	132	583
	%	28	13	36	23	100
Özel Okul	N	47	40	68	74	229
	%	21	17	30	32	100
Toplam N		210	118	278	206	812
Toplam %		26	15	34	25	100

Tablo 3.8.2’ye bakıldığında “Öğrencilerin “Okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 36’sı “mavi renk”, özel okulun ise % 32’si “diğer renkler” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır. Okul değişkenine göre, farklı sonuçlar çıkmıştır.

Bu sonuçlara göre olarak genel olarak öğrencilerin çoğunluğunun (% 34) “mavi” rengi tercih ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmada yanıtı aranan dokuzuncu soru; “Okullarda tuvalet sistemlerinin anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 4.9 de sunulmuştur.

Tablo 3.9. Öğrencilerin “Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.

Seçenekler	N	%
a.	26	4
b.	20	3
c.	543	66
d.	223	27
TOPLAM	812	100

Tablo 3.9 incelendiğinde, öğrencilerin % 66’sı “yazı ve resim”, %27’si “sadece resim”, % 4’ü “el yazısı”, % 3’ü “sadece yazı seçeneğine cevap verdikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre uygulanan anket sorusunda anlaşılabilirlik olarak, % 66’lık dilimle “yazı ve resim” seçeneğinin etkili olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin % 27’sinin “sadece resim” seçeneğini seçerek yine görsel etkililikten kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Araştırmada dokuzuncu soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.9.1 da verilmiştir.

Tablo 3.9.1. Öğrencilerin “Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.9				Toplam
		a	b	c	d	
Erkek	N	14	11	296	107	428
	%	3	2	69	26	100
Kız	N	12	9	267	96	384
	%	3	2	70	25	100
Toplam N		26	20	563	203	812
Toplam %		4	3	69	24	100

Tablo 3.9.1 incelendiğinde, öğrencilerin “Okullarda tuvalet sistemlerinin anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 69’u, kızların % 70’i “c” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada dokuzuncu soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.9.2 de verilmiştir.

Tablo 3.9.2. Öğrencilerin “Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.9				Toplam
		a	B	c	d	
Devlet	N	22	15	399	147	583
	%	4	3	68	25	100
Özel Okul	N	4	5	144	76	229
	%	2	3	62	33	100
Toplam N		26	20	543	223	812
Toplam %		4	3	66	27	100

Tablo 3.9.2.’ye bakıldığında “Öğrencilerin “Okullarda tuvalet sistemlerinin anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 68’i, özel okulun ise % 62’sinin “c” seçeneğine cevap verdikleri çoğunluk olarak anlaşılmıştır. Sonuç olarak tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından etkililiği, öğrencilerin çoğunluğu (%66) “yazı ve resim” seçeneğinin olumlu yönde olduğu söylenilebilir.

Sonuç olarak, anket sorusunda anlaşılabilirlik açısından, % 66’lık dilimle “yazı ve resim” seçeneği işaretlenmiştir. Böylece iki faktörün (yazıyla resmin beraber kullanılmasının) etkili olduğu saptanmıştır.

Araştırmada yanıtı aranan onuncu soru; “Uygulama sınıflarının (laboratuvar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?” Sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.10 da sunulmuştur.

10. Uygulama sınıflarının (laboratuar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?

a.() Sadece yazıyla b.() Sadece resimle. c.() Hem yazı hem de resimle.

Tablo 3.10. Öğrencilerin “Uygulama sınıflarının (laboratuar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Sadece yazıyla	75	9
b.Sadece resimle	99	12
c.Hem yazı hem de resimle	638	79
TOPLAM	812	100

Tablo 3.10’a bakıldığında, öğrencilerin “Uygulama sınıflarını (Resim atölyesi, bilgisayar ve fen laboratuvarı) gösteren levhaların anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar, % 79’u “hem yazı hem de resimle”, %12’si “sadece resim”, % 9’u “sadece yazıyla seçeneğine yanıt verdikleri görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre % 79 oranla, levhaların kolay anlaşılmasında yeni tasarlanan “hem yazı hem de resim” levhasının öğrenci seçiminde etkili olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, % 12 oranla “sadece resim” levhası takip etmektedir. % 9’luk dilimle ise, şu an okullarında kullanılan mevcut levhalar seçeneği ile kolay anlaşılmasının zorladığı veya sıradanlaştığı söylenebilir.

Araştırmada onuncu soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.10.1 da verilmiştir.

Tablo 3.10.1. Öğrencilerin “Uygulama sınıflarının (laboratuvar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.10			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	42	57	329	428
	%	10	13	77	100
Kız	N	33	42	309	384
	%	9	11	80	100
Toplam N		75	99	638	812
Toplam %		9	12	79	100

Tablo 3.10.1 incelendiğinde, öğrencilerin “Uygulama sınıflarını (Resim atölyesi, bilgisayar ve fen laboratuvarı) gösteren levhaların anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 77’si, kızların % 80’i “c” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada onuncu soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.10.2 de verilmiştir.

Tablo 3.10.2. Öğrencilerin “Uygulama sınıflarını (Resim atölyesi, bilgisayar ve fen laboratuvarı) gösteren levhaların anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.10			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	52	66	465	583
	%	9	11	80	100
Özel Okul	N	23	33	173	229
	%	10	14	76	100
Toplam N		75	99	638	812
Toplam %		9	12	79	100

Tablo 3.10.2’ye bakıldığında, öğrencilerin “Uygulama sınıflarını (Resim atölyesi, bilgisayar ve fen laboratuvarı) gösteren levhaların anlaşılabilirlik açısından hangisinin olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 80’ni, özel okulun % 76’sı “c” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, öğrencilerin çoğunlukla (%79) yeni görsel levhayı seçmede etkililiği saptanmıştır.

Araştırmada yanıtı aranan on birinci soru; “Bir panoda dikkat çekicilik unsurlar nelerdir?” sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.11 de sunulmuştur.

Tablo 3.11. Öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Renkler	212	26
b.Yazının büyüklüğü	45	6
c.Yazı karakteri	128	16
d.Hepsi	417	52
TOPLAM	812	100

Tablo 3.11’e bakıldığında, öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” sorusuna ilişkin, % 52’si “hepsi”, % 26’sı “renkler”, % 16’sı “yazı karakteri”, % 6’sı “yazının büyüklüğü” seçeneklerine cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 3.11. incelendiğinde öğrencilerin çoğunlukla (% 52) “hepsi” seçeneği ile bir panoda dikkat çekicilik etkisini veren bütün unsurların etkili olduğu belirtilmiştir. “Hepsi” seçeneği işaretlenerek etkililiği, olumlu olarak yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

Araştırmada on birinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.11.1 de verilmiştir.

Tablo 3.11.1. Öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.11				Toplam
		a	b	c	d	
Erkek	N	107	26	70	225	428
	%	25	6	16	53	100
Kız	N	115	19	58	192	384
	%	30	5	15	50	100
Toplam N		222	45	128	417	812
Toplam %		26	6	16	52	100

Tablo 3.11.1 incelendiğinde, öğrencilerin “Bir panoda “dikkat çekicilik” unsurlar nelerdir?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 53’ü, kızların % 50’si “hepsi” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada on birinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 4.11.2 de verilmiştir.

Tablo 3.11.2. Öğrencilerin “Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.11				Toplam
		a	b	c	d	
Devlet	N	161	32	87	303	583
	%	28	5	15	52	100
Özel Okul	N	61	13	41	114	229
	%	26	6	18	50	100
Toplam N		222	45	128	417	812
Toplam %		26	6	16	52	100

Tablo 4.11.2’e bakıldığında, öğrencilerin “Bir panoda “dikkat çekicilik” unsurlar nelerdir?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 52’si, özel okulun % 50’si “hepsi” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada yanıtı aranan on ikinci soru; “Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” Sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 4.12 de sunulmuştur.

Tablo 3.12. Öğrencilerin “Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Evet	272	33
b.Hayır	256	32
c.Fikrim yok	284	35
TOPLAM	812	100

Tablo 3.12’e bakıldığında, öğrencilerin %35’i “fikrim yok”, % 33’ü “evet”, % 32’si “hayır” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, seçenekler arasında yüzde oranı olarak çok fark gözükmemektedir. Öğrencilerin % 35’i “fikrim yok” seçeneği ile okul iç mekânı olarak yeterli düzeyde tanınamaları veya kendi sınıflarının bulundukları kat itibariyle vakitlerini geçirdikleri söylenebilir. % 33’lük “evet” seçeneği ile panoların yeterli olduğu bilinci, % 32’lik “hayır” seçeneği ile yönlendirme veya bilgilendirme panolarının yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Araştırmada on ikinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.12.1 de verilmiştir.

Tablo 3.12.1. Öğrencilerin “Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.12			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	141	132	155	428
	%	33	30	37	100
Kız	N	131	124	129	384
	%	34	32	34	100
Toplam N		272	256	284	812
Toplam %		33	32	35	100

Tablo 3.12.1 incelendiğinde, öğrencilerin “Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 37’si “fikrim yok” seçeneğine çoğunluk olarak, kızların ise % 50’si “evet” ve “fikrim yok” seçeneklerine eşit olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada on ikinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.12.2 de verilmiştir.

Tablo 3.12.2. Öğrencilerin “Okulunuzdaki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (pictogram-işaret) adet veya sayı olarak yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.12			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	192	190	201	583
	%	33	32	35	100
Özel Okul	N	80	66	83	229
	%	35	29	36	100
Toplam N		272	256	284	812
Toplam %		33	32	35	100

Tablo 3.12.2’ye bakıldığında, öğrencilerin “Okulunuzdaki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (pictogram-işaret) adet veya sayı olarak yeterli olduğuna inanıyor musunuz?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 35’i, özel okulun % 36’sı “fikrim yok” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak okullardaki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının yeterli olduğu bilgisi olumsuz olarak söylenebilir.

Araştırmada yanıtı aranan on üçüncü soru; “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.13 de sunulmuştur.

Tablo 3.13. Öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Evet	493	61
b.Hayır	233	29
c.Fikrim yok	86	10
TOPLAM	812	100

Tablo 3.13 incelendiğinde, öğrencilerin %61’i “evet”, % 29’u “hayır”, % 10’u “fikrim yok” cevabını verdikleri görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre “panolardaki Türkçe- İngilizce dilinin beraber kullanılmasının anlaşılabilirlik açısından uygunluğu, % 61’i uygun olduğu, % 29’nun uygun olmadığını, %10’unun ise fikrinin olmadığını verdikleri yanıtlarla anlaşılmaktadır.

Araştırmada on üçüncü soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.13.1 de verilmiştir.

Tablo 3.13.1. Öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.13			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	268	113	47	428
	%	63	26	11	100
Kız	N	225	120	39	384
	%	59	31	10	100
Toplam N		493	233	86	812
Toplam %		61	29	10	100

Tablo 3.13.1 incelendiğinde, öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 63’ü, kızların ise % 59’u “evet” seçeneklerine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada on üçüncü soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.13.2 de verilmiştir.

Tablo 3.13.2. Öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.13			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	321	206	56	583
	%	55	35	10	100
Özel Okul	N	172	27	30	229
	%	75	12	13	100
Toplam N		493	233	86	812
Toplam %		61	29	10	100

Tablo 3.13.2’ye bakıldığında, öğrencilerin “Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması, anlaşılabilirlik açısından uygun mu?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 55’i, özel okulun % 75’i “evet” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, öğrencilerin çoğunluğu (%61) panolarda Türkçe ve İngilizce dilinin beraber kullanılarak, anlaşılabilirlik açısından uygun olduğu, verdikleri cevapla olumlu yönde etkililiği saptanmıştır.

Araştırmada yanıtı aranan on dördüncü soru; “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.14 de sunulmuştur.

Tablo 3.14. Öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Evet	473	58
b.Hayır	241	30
c.Fikrim yok	98	12
TOPLAM	812	100

Tablo 3.14’e bakıldığında, öğrencilerin %57’si “evet”, % 31’i “hayır”, % 12’si “fikrim yok” seçeneğine cevap verdikleri görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre % 57’si panoların öğrenciler tarafından hazırlanmasını istediği, % 31’nin istemediğini, % 12’lik oranla ise bu konuda fikirlerinin olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmada on dördüncü soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.14.1 de verilmiştir.

Tablo 3.14.1. Öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.14			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	250	122	56	428
	%	58	29	13	100
Kız	N	223	119	42	384
	%	58	30	12	100
Toplam N		473	241	98	812
Toplam %		58	30	12	100

Tablo 3.14.1 incelediğinde, öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” sorusuna ilişkin, erkeklerin ve kızların eşit olara % 58 oranla “evet” seçeneklerine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada on dördüncü soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.14.2 de verilmiştir.

Tablo 3.14.2. Öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.

Okul		Anket Soru.14			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	385	148	50	583
	%	66	25	9	100
Özel Okul	N	88	93	48	229
	%	38	41	21	100
Toplam N		473	241	98	812
Toplam %		58	30	12	100

Tablo 3.14.2'ye bakıldığında, öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 66’sının “evet”, özel okulun % 41’i “hayır” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, genel olarak öğrencilerin çoğunluğu (% 57) okul içinde panoların hazırlanmasında, katkılarının olmasını istediği belirtilmiş olup, bunun olumlu yönde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada yanıtı aranan on beşinci soru; “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.15 de sunulmuştur.

Tablo 3.15. Öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Sadece yazı	97	12
b.Yazı ve resim	592	73
c.Sadece resim	123	15
TOPLAM	812	100

Tablo 3.15’e bakıldığında, öğrencilerin %73’ü “yazı ve resim”, %15’i “sadece resim”, % 12’si “sadece yazı” seçeneğine cevap verdikleri görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, % 73’lük oranla yazı ve resmin beraber kullanılmasının yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirliğini, % 15’lik oranla ise sadece resim olmasını, % 12’lik oranla ise sadece yazı seçeneğinin etkili olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada on beşinci soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.15.1 de verilmiştir.

Tablo 3.15.1. Öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.15			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	47	319	62	428
	%	11	75	14	100
Kız	N	50	273	61	384
	%	13	71	16	100
Toplam N		97	592	123	812
Toplam %		12	73	15	100

Tablo 3.15.1 incelendiğinde, öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 75’i, kızların % 71’i “yazı ve resim” seçeneklerine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada on beşinci soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.15.2. de verilmiştir.

Tablo 3.15.2. Öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarda, hangisinin olmasını istersiniz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu.

Okul		Anket Soru.15			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	75	451	57	583
	%	13	77	10	100
Özel Okul	N	22	141	66	229
	%	10	61	29	100
Toplam N		97	592	123	812
Toplam %		12	73	15	100

Tablo 3.15.2’ye bakıldığında, öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 77’sinin, özel okulun % 61’i “yazı ve resim” seçeneğine çoğunluk olarak cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak anlaşılabilirlik açısından resim ve yazının birbirini destekleyeceğini ve bu şekilde görsel olarak tasarlanıp kullanılması, öğrencilerin çoğu tarafından (% 73) etkili olduğu saptanmıştır. Böylece öğrencilerin yazı ve resim unsurlarını beraber kullanılmasından hoşlandıkları, olumlu yönde söylenebilir.

Araştırmada yanıtı aranan on altıncı soru; “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz ?” sorusu öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Yüzde oranları Tablo 3.16 da sunulmuştur.

Tablo 3.16. Öğrencilerin “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz ?” Sorusuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Seçenekler	N	%
a.Yeterli	421	52
b.Hayır	233	29
c.Fikrim yok	158	19
TOPLAM	812	100

Tablo 3.16 incelendiğinde, öğrencilerin %52’si “yeterli”, % 29’u “hayır”, % 19’su “fikrim yok” seçeneğine cevap verdikleri görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, % 52 oranla yönlendirme ve bilgilendirme panolarının bilgilendirmesi bakımından yeterli olduğu, %29’luk oranla “hayır” cevabını vererek panoların bilgi vermediğini, % 12’lik oranın ise fikrinin olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca % 29 oranın, öğrencilerin okullardaki panoların çeşitliliği ve öğrencinin ilgisine göre etkililiği veya etkili olduğu tartışabilir. Ayrıca bazı panolarda belirli gün ve haftalara göre değişiklik ve dönüşümlerin etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada on altıncı soruya yönelik cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.16.1 de verilmiştir.

Tablo 3.16.1. Öğrencilerin “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz ?” Sorusuna İlişkin, Cinsiyet Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Cinsiyet		Anket Soru.16			Toplam
		a	b	c	
Erkek	N	206	127	95	428
	%	48	30	22	100
Kız	N	215	106	63	384
	%	56	28	16	100
Toplam N		421	233	158	812
Toplam %		52	29	19	100

Tablo 3.16.1 incelediğinde, öğrencilerin “Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından, verilen levhalarla, hangisinin olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin, erkeklerin % 48’i, kızların % 56’sı “yeterli” seçeneklerine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada on altıncı soruya yönelik okul değişkenine göre öğrencilerin cevaplarının yüzde oranları Tablo 3.16.2 de verilmiştir.

Tablo 3.16.2. Öğrencilerin “Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi (bilgi vermesi) açısından yeterli buluyor musunuz?” Sorusuna İlişkin, Okul Değişkenine Göre Crosstabs Tablosu

Okul		Anket Soru.16			Toplam
		a	b	c	
Devlet	N	307	175	101	583
	%	53	30	17	100
Özel Okul	N	114	58	57	229
	%	50	25	24	100
Toplam N		421	233	158	812
Toplam %		52	29	19	100

Tablo 3.16.2’ye bakıldığında, öğrencilerin “Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?” sorusuna ilişkin, devlet okulunun % 53’ü, özel okulun % 50’si “yeterli” seçeneğine cevap verdikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak öğrencilerin çoğunluğu (% 52) okullardaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının bilgilendirmesinin yeterli olduğu, verdikleri yanıtla saptanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgu ve yorumlar neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçlara yönelik öneriler sunulmuştur.

1. İlköğretim okullarındaki bilgilendirme grafikleri öğrenci görüşlerine göre genel olarak olumludur.
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan uygulama örnekleri genel olarak öğrenci görüşlerine göre tercih edilen tasarımlar olmuştur.
3. İlköğretim okullarındaki bilgilendirme grafikleri ile araştırmacının tasarladığı bilgilendirme grafiklerine ilişkin görüşler arasında anlamlı farklar saptanmıştır:
 - a. Öğrenciler, mevsim panolarına ilişkin karşılaştırmalı sorusuna % 63'ü araştırmacının tasarladığı “b” seçeneğini, % 15'i “c”, % 12'si “d”, % 10'u “a” seçeneği olan mevcut kullanılan panoları tercih etmişlerdir.
 - b. Öğrenciler sınıf tabelalarını gösteren levhalara ilişkin karşılaştırmalı sorusuna % 53'ü araştırmacının tasarladığı “b” seçeneğini, %34 “c”, % 13'ü “a seçeneği olan mevcut kullanılan levhaları tercih etmişlerdir.
 - c. Öğrenciler uygulama sınıflarını gösteren levhalara ilişkin karşılaştırmalı sorusuna % 79'u araştırmacının tasarladığı “c” seçeneğini, %12'si “b”, % 9'u “a”, seçeneğine olan mevcut kullanılan levhaları tercih etmişlerdir.
4. Öğrenciler “okul idare katındaki panolarda kullanılmasını istediğiniz renkler hangisidir?” sorusuna ilişkin en fazla işaretlenen seçenek, devlet okulunda % 36 ile “mavi” renk, özel okulda ise % 32 “diğer” seçeneğindeki renkleri (mor, yeşil, pembe) seçmişlerdir.
5. Öğrenciler “şube isminin konum itibariyle nerede yazılı olmasını istersiniz?” sorusuna ilişkin işaretlenen seçenek, devlet okulunda % 56 ile “a” seçeneği olan kapının yanında, özel okulda ise % 70 “b” seçeneği olan kapının üst kısmında olmasını tercih etmişlerdir.

6. Öğrenciler tabela, levha ve panoların anlaşılabilirlik açısından görünümünün nasıl olmasını istersiniz sorusuna, “yazı ve resim” seçeneğinin birlikte kullanıldığı tasamırı tercih etmişlerdir.
7. Öğrenciler okul içindeki panolar hazırlanırken kendi görüşlerinin de alınması yönünde görüş bildirmişlerdir. Ancak okul değişkenine göre devlet okulundaki Öğrenciler % 66’sının “evet”, özel okulun % 41’i “hayır” seçeneğini seçmişlerdir.
8. Öğrenciler ilköğretim okullarındaki yönlendirme ve bilgilendirme grafiklerinin % 52 oranında yeterli olduğu görüşündedirler.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Okullarda görsel kirlilik oluşturan bilgilendirme grafikleri ya kaldırılmalı ya da değiştirilmelidir.
2. Okullardaki bilgilendirme grafikleri hazırlanırken Öğrenciler de fikirlerine başvurulmalıdır.
3. Okullara görsel doküman konusunda özel veya sivil kuruluşlarla işbirliği sağlayan ortamlar oluşturulmalıdır. Fuarlar gibi...
4. Okullardaki panolara, görseller yanında açıklayıcı bilgiler de eklenmelidir.
5. Okullarda bilgilendirme grafikleri sadece ders içerikli değil, hayatın diğer alanları (sağlık, temizlik, ahlak vb.) ile ilgili de panolar hazırlanmalıdır.
6. Okullardaki bilgi grafikleri, pano, levha gibi görsel materyaller, çocukların fiziksel (boy) özelliklerine göre yerleştirilmelidir.
7. Okul duvarlarında sürekli aynı bilgilendirme grafiklerine yer vermek yerine, onlar belirli zaman aralıklarında değiştirilmelidir (dönem aralarında ya da yılda bir defa olabilir).
8. Okullarda bilgilendirme grafikleri hazırlanırken, görsel ve tipografik unsurlar dikkate alınmalıdır (renk, büyüklük-küçüklük, yazı karakteri vb.).

KAYNAKÇA

- ASLAN, Şebnem Uzun, (2006), **Tasarımcı-Kullanıcı Ekseninde İletişim Aracı Olarak Tasarım**, İTÜ 3.Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul.
- ARTUT, Kazım, (2002), **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, İkinci Baskı, Anı Yayınları, Ankara.
- BALAMİR, Bünyamin, (1999), **Sanat Eğitiminde Özgürlük ve Özgürlük**, Birinci Baskı, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BALICI, Yusuf, Baytekin ve Nuran, SAY, (2005), **Temel Sanat Eğitimi**, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- BECER, Emre, (2006), **İletişim ve Grafik Tasarım**, Beşinci Baskı, Dost Yayınları, Ankara.
- DEMİR, Çiğdem, (2008), “Günümüz Sergileme Tasarımı, Türleri ve Londra’dan Sergileme Tasarımı Örnekleri”, **Sanat Tasarım Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 2, Ankara, ss. 51-64 .
- ERKMEN, Nazan, (2001), “Öğrenci, İlköğretimden Başlayarak, Orta Ve Lise Eğitimi Sonuna Kadar Grafik Sanatlar Konusunda Nasıl Bilgilendirilir?” **Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat**, Birinci Baskı, ÇYDD Yayınları, İstanbul.
- EROĞLU, Özkan, (2006), **Resim Sanatı Sözlüğü**, İkinci Baskı, Nelli Sanat Evi Yayınları, Bursa.
- EYÜBOĞLU, Bedri, Rahmi, (2005), **Resme Başlarken**, Birinci Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- ERSOY, Necmettin, (2007), **Semboller ve Yorumları**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, Pamuk Ofset, İstanbul.
- GÖKAYDIN, Nevide, (1996), **Çağdaş Tasarım Eğitimi-** Çağdaş Eğitimde Sanat, Demet Yayınları, İstanbul.
- GÖKAYDIN, Nevide, (1998), **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**, Eğitim Dizisi, M.E.B. Yayınları, İstanbul.
- İPŞİROĞLU, Nazan, (1996), **Duyu Algılarının Eğitimi-**Çağdaş Eğitimde Sanat, Demet Yayınları, İstanbul.

- IŞINGÖR, Mümtaz, Erol, ETİ, Mustafa, ASLIER, (1986) **Resim-1, Temel Sanat Eğitimi Resim Teknikleri, Grafik Resim**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- KAVURAN, Tamer, (2003), “Sanat ve Bilim’de Gerçek Kavramı”, Fırat Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl: 2003/2, Sayı: 15, Elazığ, ss. 225-237.
- KEHNEMUYİ, Zerrin, (2001), **Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi**, İkinci Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- KIRIŞOĞLU, Olcay, Tekin, (2002), **Sanatta Eğitim Görmek, Öğrenmek, Yaratmak**, Pegem A yayınları, Ankara.
- MERCİN, Levent, Ali, Osman, ALAKUŞ, (2009), **Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi**, Birinci Baskı, Pegem yayınları, Ankara.
- MEGEP, (2007), **Fotoğraf Ve Grafik Alanı- Fikir ve Sembolleştirme**, M.E.B. Yayınları, Ankara.
- MUTLU, Erol. (1995), **İletişim Sözlüğü**, Ark Yayınevi, Ankara.
- Öğretmen Kılavuz Kitabı**, (2008), Medya Okuryazarlığı Dersi, M.E.B. Yayınları, Ankara.
- Öğretmen Eğitim Dizisi**, (1997), Ortaöğretim Sanat Eğitimi, YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, YÖK Yayınları, Ankara.
- PEŞKERSOY, Eylem, Osman, YILDIRIM, (2008), **İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı**, M.E.B. Devlet Kitapları, İstanbul.
- SAVAŞ, Ayşen, (2008), **Müze Mekanı ve Görsellik**, Kent-Müze-Tarih Söyleşileri, Antalya Kent müzesi Projesi Yayınları, Antalya.
- TANSUĞ, Sezer, (1997), **Gelenek Işığında Çağdaş Sanat**, İz Yayıncılık, İstanbul.
- TEKER, Ulufer, (2003), **Grafik Tasarım ve Reklam**, Üçüncü Baskı, 9 Eylül Yayınları, İzmir.
- TEPECİK, Adnan, (2002), **Grafik Sanatlar, Tarih-Tasarım-Teknoloji**, Birinci Baskı, Detay Sistem Ofset, Ankara.

- TWEMLOW, Alice, (2008), **Grafik Tasarım Ne İçindir? Tasarımcının El Kitabı**, Birinci Baskı, Eylül, Yem Yayınları, İstanbul.
- UÇAR, Tefvik, Fikret, (2004), **Görsel İletişim ve Grafik Tasarım**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul.
- WEILL, Alain, (2007), **Grafik Tasarım**, Birinci Baskı, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.
- AKGÜN, Taner, (2004), “Özel Alt Sınıflara Toplumsal Uyum Becerilerinin kazandırılması Sürecinde Grafik Resimler ile Piktogramların Eğitime Katkısı ve Bir Uygulama Önerisi”, **Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara.
- ASSOCIATES, Jane Mobley, (2008), **Final Report**, Kentucky Cabinet for Health and Family Services Department for Public Health, Pictogram Research and Development.
- BAŞER, Mürvet, (Beis), (1994), “Görsel İletişimde Piktogram ve Sembollerin İnsan Üzerinde Etkileri”, **Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü**, Eskişehir.
- CENGİZ, Özlem, (2002), “5.6-6 Yaş Çocuklarının Görsel Algı Gelişimini Destekleyici Eğitim Programının Etkisi”, **Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul.
- ÇAĞLA, Faruk, , **Digital Tasarım Günleri Seminer** / Bilgi Üniversitesi, Dolapdere Kampüsü 06.06.2008, <http://www.grafikerler.net/grafik-tasarimci-grafik-sanati-sorunlari-avantajlari-t20915.html>.
- DÜNDAR, Erkan, (2009), “Orta Öğretim Kurumlarında Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İnteraktif Cd Ortamında Pictogram Eğitimi”, **Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara.
- GÜVEN, Hatice, Nevin, (1996), “Resimde Görsel Algılama”, **Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü**, Eskişehir.
- GÜLER, Tuğcan, (2007), “Karayollarında Bilgilendirme Tasarımı-III “Türkiye’de, Karayollarının Bilgilendirme Tasarımı Anlamında Gelişimi”, **Grafik Tasarım Dergisi**, Sayı:7, İstanbul.

- GÜLER, Tuğcan, (2007), “Karayollarında Bilgilendirme Tasarımı-I Interstate’in 50.Yılı”, **Grafik Tasarım Dergisi**, Sayı:4, İstanbul.
- GÜLER, Tuğcan, (2007), “Karayollarında Bilgilendirme Tasarımı-II “yazı Karakteri Hayat Kurtarır mı?”, **Grafik Tasarım Dergisi**, Sayı:5, İstanbul.
- GÜLER, Tuğcan, (2006), “Bilgilendirme Tasarımına Giriş”, **Grafik Tasarım Dergisi**, Sayı:2, İstanbul.
- FALCK, Kerstin, (2001), **The Pratical Application Of Pictogram, Printing: Nya Tryckeriet/prinfo**, Lycksele <http://www.pictogram> (31.08.2009).
- İSKENDERÖĞLU, Levent, (2006), “Çocuk Resimlerinde Görme Biçimleri”, **Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü**, Elazığ.
- SAN, İnci, (1981), “Görsel İletişimde İşaretler ve İşaretler Dili Olarak Sanat”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1981. dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/507/6190.pdf (03.03.2010).
- MADEN, Sait, (2008), “Simge Nedir?”, **Grafik Tasarım Dergisi**, Sayı: 16, İstanbul.
- İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük**, (2005), Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara <http://ieu-cd.blogspot.com/2008/05/bigilendirme-tasarm-semineri.html>, (28.07.09)
- <http://www.nedirnedemek.org/logogram>, (26.06.2010).
- <http://www.photoshopmagazin.com/forum/baslik/3386>, (26.06.2010).
- <http://www.yorumla.net/grafik>).
- <http://www.toodoc.com/search.php?q=p%c4%b0ctogram+school>, (30.09.2009).
- <http://www.ancientscripts.com/luwian.html>, (27.08.2010)
- <http://coca-cola-art.com/2008/10/08/free-coca-cola-vectors>, (27.08.2010)

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ GRAFİK ANASANAT DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ ANKET SORULARI

Bu araştırmanın amacı, “*İlköğretim okullarında bilgilendirme grafiklerinin etkililiğinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*” konulu araştırmaya gerekli olan verileri toplamaktır. Araştırmanın verileri araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Araştırma sorularına içtenlikle vereceğiniz cevaplar, araştırmanın niteliği açısından son derece önemlidir. İlginiz için şimdiden teşekkür ederim. Aşağıdaki kişisel bilgilere ilişkin sorular dışındaki sorulardan size en uygun gelen seçeneği lütfen (parantez içerisinde yer alan boşlukları) X işareti ile doldurunuz.

Yaşar USLU

Kişisel Bilgilere İlişkin Sorular

- 1.Sınıfınız :
- 2.Yaşınız :
- 3.Cinsiyetiniz :

İlköğretim okullarında bilgilendirme grafiklerinin etkililiği ve niteliğine ilişkin sorular,

1.Bir okula girdiğinizde o mekânda yer alan bilgi panolarının sizi bilgilendirme açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- a.() Evet b.() Hayır c.() Kararsızım.

2. Bilgilendirme panoları size ne kazandırıyor?

a. () Eğlendiriyor. b. () Bir konu hakkında bilgi veriyor. c. () Hayal dünyamı geliştiriyor.

d. () Diğer.....

3.Okul içindeki panolar ve görsel işaretler dikkatinizi çekiyor mu?

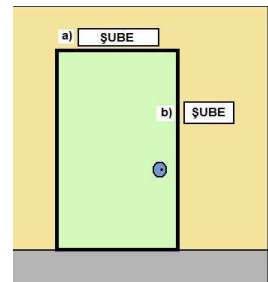
a.() Evet b.() Hayır Cevabınız evet ise hangileri ve niçin?.....

4.Sizce görsel bilgilendirme panoları hayatımızı ne düzeyde kolaylaştırır?

- a. () Çok b. () Yeteri kadar c. () Az

5.Yandaki resimde şube isminin nerede yazılı olmasını istersiniz?

- a. ()
- b. ()
- c. Cevabınız a veya b ise niçin?.....

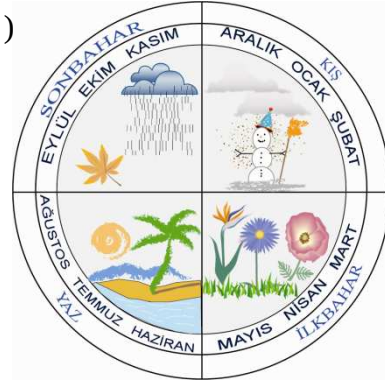

6. Aşağıdaki mevsim panolarından hangisi size göre daha uygundur?

a.()

b.()

c.()

d.()

7. Aşağıdaki sınıf ismini gösteren levhalardan hangisini sınıfınız için tercih edersiniz?

a.()

b.()

c.()

8. Okul idare katındaki bilgilendirme panolarında kullanılmasını istediğiniz renkler aşağıdakilerden hangisidir?

a) Kırmızı

b) Siyah

c) Mavi

d) Diğer.....

9. Okullarda tuvalet yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?

a.() El yazısı

b.() Sadece yazı

c.() Yazı ve resim

d.() Sadece resim

10. Uygulama sınıflarının (laboratuar, atölyeler vb.) kolay anlaşılması için, panoların nasıl olmasını istersiniz?

a.() Sadece yazıyla

b.() Sadece resimle.

c.() Yazı ve resimle.

11. Bir panoda size göre “dikkat çekicilik” etkisini veren unsurlar aşağıdakilerden hangisidir?

a) Renkler

b) Yazının büyüklüğü

c) Yazı karakteri

d) Hepsi

12. Okulunuzda ki yönlendirme veya bilgilendirme panolarının (piktogram-işaret) yeterli olduğuna inanıyor musunuz?

a)Evet ()

b)Hayır ()

c)Fikrim yok. ()

13. Okul içi bilgilendirme panolarında, Türkçe ile İngilizce dilinin beraber kullanılması anlaşılabilirlik açısından uygun mu?

a)Evet ()

b)Hayır ()

c)Fikrim yok. ()

14. Okul bilgi panolarının öğrenciler tarafından hazırlanmasını istiyor musunuz?

a)Evet ()

b)Hayır ()

c)Fikrim yok. ()

15. Okullarda acil çıkış yönlendirme işaretlerinin anlaşılabilirlik açısından aşağıdakilerden hangisinin olmasını istersiniz?

a.() Sadece yazı

b.() Yazı ve resim

c.() Sadece resim

16. Okulunuzdaki bilgilendirme ve yönlendirme panolarının sizi bilgilendirmesi bakımından yeterli buluyor musunuz?

a.() Yeterli.

b.() Hayır

c.() Fikrim yok.

Teşekkür ederim.

DİZİN

A

afiş, 7, 20
alfabe, 13
algı, xv, 8, 11, 35, 36, 37, 47
amblem, 7, 12, 20

B

biçim, 26, 39, 49
bildirişim, 39, 47, 48
bilgi, vi, x, xiii, xiv, 1, 6, 8, 10, 18, 20,
21, 25, 27, 29, 39, 42, 43, 44, 46, 47,
48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 77, 78,
79, 80, 81, 82, 90, 92
bilgilendirme, vi, x, xiii, xiv, 1, 2, 20,
42, 43, 44, 46, 53, 54, 55, 56, 59, 74,
75, 76, 77, 81, 82, 83, 90, 91, 92
broşür, 20

Ç

çağ, 47
çizgi, 6, 20, 26, 30, 47
çocuk, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36

D

dil, vi, 5, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 23, 43,
47, 49
doğa, 31

E

eğitim, 9, 19, 26, 27, 29, 34, 37, 44, 45
endüstri, 7
estetik, 6, 7, 9, 10, 25, 26, 27, 35, 39,
42, 48
evrensel, 12, 19, 20, 21, 22

F

form, 5, 34
formasyon, 26

G

görsel, vi, x, 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13,
16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26,
28, 30, 34, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 44,

46, 47, 48, 49, 51, 52, 56, 57, 58, 59,
68, 72, 81, 84, 90
görsel iletişim, 1, 6, 7, 9, 10, 11, 20, 47
görsel tasarım, vi, 21, 44
grafik, v, 6, 7, 10, 12, 18, 25, 26, 29, 42,
43, 48, 49, 50, 84, 87, 88

H

hareket, 15
harf, 11, 13

İ

iletişim, vi, 1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15,
16, 18, 20, 22, 23, 26, 30, 31, 42, 46,
47, 48, 49
ilke, 25
imge, 16, 40
işaret, xiii, 9, 11, 15, 16, 18, 20, 27, 46,
49, 50, 75, 92

K

kavram, 15, 20, 42, 49
kitle, 6, 42, 47

L

litograf, 6
logo, 12, 20, 45
logogram, 14, 88

M

müze, 50, 51

N

nesne, 8, 15, 28, 38, 49

O

obje, 31, 32, 46

P

pano, 84
pedagog, 28
perspektif, 32, 33
pictogram, xiii, 12, 20, 21, 22, 75, 88

R

renk, 26, 30, 31, 32, 34, 43, 49, 66, 67
 reprezentasyon, 51

S

sembol, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 23, 32, 46
 simge, 11, 13, 15, 29, 31, 36
 somut, 15, 37, 38
 sosyal, 1, 32, 33, 44, 51
 soyut, 10, 33, 34, 37, 46, 48

Ş

şablon, 31

şekil, 1, 10, 11, 15, 18, 20, 38, 46
 şema, 25, 46

T

tasarım, v, 1, 5, 6, 7, 13, 18, 19, 25, 26, 27, 42, 43, 44, 48, 49
 teknoloji, 7, 18

Ü

ürün, 7, 12

Y

yazı, 6, 7, 11, 14, 15, 17, 22, 43, 45, 68, 69, 70, 72, 79, 80, 81, 84, 88, 91, 92